2026/2280

15.10.2026

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2026/2280,

7. oktoober 2026,

millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 79 lõike 2 punkti c,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ([1]),

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ([2])

ning arvestades järgmist:

(1) Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala moodustamisel peaks liidul olema ühine poliitika selliste kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks, kellel puudub liidus viibimise õigus. Tulemuslik tagasisaatmispoliitika on usaldusväärse rändehaldussüsteemi põhielement.

(2) Käesoleva määrusega kehtestatakse liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike (edaspidi „ebaseaduslikult riigis viibivad kolmanda riigi kodanikud“) tagasisaatmiseks ühine süsteem, mis põhineb ühisel tagasisaatmismenetlusel, tulemuslikul koostööl kolmandate riikidega, ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanikele kehtestatud kohustustel, tulemusliku tagasisaatmise haldamist toetavatel meetmetel, sealhulgas tagasipöördumist soodustatavatel meetmetel, ning liikmesriikide koostööl.

(3) Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikliga 72 ei mõjuta käesolev määrus liikmesriikide selliste kohustuste täitmist, mis on seotud avaliku korra säilitamise ja sisejulgeoleku kaitsmisega.

(4) Selleks et aidata kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 ([3]) sätestatud tervikliku lähenemisviisi rakendamisele, tuleks ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tulemusliku tagasisaatmise haldamiseks kehtestada ühine süsteem. See ühine süsteem peaks põhinema integreeritud poliitikakujundamisel, et tagada liidu ja selle liikmesriikide poolt nende pädevuse piires tehtavate toimingute ja võetavate meetmete sidusus ja tulemuslikkus.

([1]) ELT C, C/2026/33, 16.1.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/33/oj.
([2]) Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 1. oktoobri 2026. aasta otsus.
([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1351, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013 (ELT L, 2024/1351, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj).

(5) Euroopa Ülemkogu on järjekindlalt rõhutanud, kui oluline on võtta otsustavaid meetmeid kõigil tasanditel, et hõlbustada, suurendada ja kiirendada tagasisaatmist liidust. Euroopa Ülemkogu kutsus 2024. aasta oktoobris komisjoni üles esitama kiiremas korras uue seadusandliku ettepaneku.

(6) Justiits- ja siseküsimuste nõukogu võttis 12. detsembril 2024 vastu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala piires seadusandliku ja operatiivtegevuse kavandamist käsitlevad strateegilised suunised, milles tuletatakse meelde, et liidu tervikliku ja usaldusväärse varjupaiga- ja rändesüsteemi tugisammas on edukas tagasisaatmispoliitika. Selleks kutsutakse strateegilistes suunistes üles töötama välja jõulisema ja terviklikuma lähenemisviisi tagasisaatmiste suhtes ja seda rakendama ning ajakohastama kiiremas korras õigusraamistikku.

(7) Tulemuslik tagasisaatmispoliitika peaks tagama sidususe rände- ja varjupaigaleppega ja peaks aitama kaasa selle terviklikkusele, samuti aitama hallata ebaseaduslikku sisserännet liitu ja hoida ära ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike liikmesriikidevahelist ebaseaduslikku liikumist, järgides seejuures põhiõigusi.

(8) Liit ja selle liikmesriigid on suurendanud pingutusi, et muuta tagasisaatmispoliitika tulemuslikumaks. Hoolimata nendest pingutustest ei vasta kehtiv õigusraamistik, mis hõlmab nõukogu direktiivi 2001/40/EÜ ([4]) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/115/EÜ ([5]), enam liidu rändepoliitika vajadustele ning seadusandlikele ja operatiivvajadustele tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks. Pärast direktiivi 2008/115/EÜ vastuvõtmist 2008. aastal on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala ning liidu rändepoliitika märkimisväärselt edasi arenenud. Kui varasemalt hõlmas liidu õigus rändevaldkonnas miinimumnõudeid kehtestavaid õigusakte, siis nüüd on rõhk liikmesriikide tavade lähendamisele suunatud õigusaktidel. Direktiivi 2008/115/EÜ uuesti sõnastamise ettepanekuga püüdis komisjon 2018. aastal tagasisaatmist reguleerivaid norme reformida. Samuti on komisjon püüdnud komisjoni soovituste (EL) 2017/2338 ([6]) ja (EL) 2023/682 ([7]) kaudu toetada liikmesriike direktiivis 2008/115/EÜ sätestatud paindlikkuse kasutamisel. Kehtiv õigusraamistik on end aga ammendanud.

(9) Tulemuslikuks tagasisaatmiseks tuleks kehtestada range ühine menetlus, millega tagatakse, et kolmanda riigi kodanikud, kes ei vasta või enam ei vasta liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, saadetaks põhjendamatu viivituseta põhiõigusi ja rahvusvahelist õigust järgides inimlikult ja püsivalt tagasi. Kõigis liikmesriikides kohaldatavad selged ja läbipaistvad normid peaksid tagama asjaomasele kolmanda riigi kodanikule ja pädevatele asutustele kindluse. Oluline on tagasisaatmismenetlusi lihtsustada, hõlbustada ja kiirendada ning tagada, et tagasisaatmine ei oleks takistatud, sealhulgas teistesse liikmesriikidesse ebaseaduslikku liikumise tõttu.

([4]) Nõukogu 28. mai 2001. aasta direktiiv 2001/40/EÜ kolmandate riikide kodanike väljasaatmise otsuste vastastikuse tunnustamise kohta (ELT L 149, 2.6.2001, lk 34, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2001/40/oj).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT L 348, 24.12.2008, lk 98, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj).

([6]) Komisjoni 16. novembri 2017. aasta soovitus (EL) 2017/2338, millega võetakse kasutusele ühine tagasisaatmise käsiraamat, mida liikmesriikide pädevad asutused peavad kasutama tagasisaatmisega seotud ülesannete täitmisel (ELT L 339, 19.12.2017, lk 83, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2017/2338/oj).

([7]) Komisjoni 16. märtsi 2023. aasta soovitus (EL) 2023/682 tagasisaatmisotsuste vastastikuse tunnustamise ja tagasisaatmise kiirendamise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/115/EÜ rakendamisel (ELT L 86, 24.3.2023, lk 58, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/682/oj).

(10) Käesoleva määruse normide kohaldamine ei tohiks mõjutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 ([8]) norme, mis käsitlevad juurdepääsu rahvusvahelisele kaitsele. Asjakohasel juhul täiendatakse käesoleva määruse norme määruses (EL) 2024/1348 sätestatud erinormidega, millega seotakse negatiivsed varjupaigaotsused tagasisaatmisotsustega osas, mis puudutab nende tegemist ja õiguskaitsevahendeid, ning piiril toimuva tagasisaatmismenetlusega, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1349 ([9]).

(11) Käesoleva määrusega järgitakse kolmanda riigi kodanike põhiõigusi ja põhimõtteid, mida on tunnustatud eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) ja 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonis, mida on täiendatud 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokolliga (edaspidi „Genfi konventsioon“). Käesolevat määrust tuleks kohaldada kooskõlas harta, liidu õiguse üldpõhimõtete ja asjakohase rahvusvahelise õigusega.

(12) Järgida tuleks harta artiklis 19 sätestatud sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ning kollektiivse väljasaatmise keeldu. Kooskõlas kõnealuse artikliga ei tohi kedagi sunniviisiliselt tagasi saata, välja saata või välja anda kolmandasse riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

(13) Liikmesriik, kelle territooriumil ebaseaduslikult viibiv kolmanda riigi kodanik avastatakse, vastutab selle eest, et kolmas isik tagasi saadetakse.

(14) Kohus, mille liikmesriik on riigisisese õiguse kohaselt pädevaks määranud, peaks otsustama tagasisaatmisotsuse, sissesõidukeelu ja väljasaatmisotsuse vaidlustamisega seotud õiguskaitsevahendi üle. Sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttest tulenevate nõuete järgimist tuleks kontrollida juhul, kui toimikus olevatest materjalidest, mis on esitatud riigisisese õiguse kohaselt seoses tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse vaidlustamiseks kasutatava õiguskaitsevahendiga pädevaks määratud kohtule ning mida on pärast võistlevat menetlust täiendatud või selgitatud, nähtub, et sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet võidakse rikkuda.

(15) Ilma et see piiraks harta artiklis 47 sätestatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, millega tagatakse, et kolmanda riigi kodanik saab vaidlustada lahkumiseks ette nähtud tähtaja või selle puudumise tagasisaatmisotsuses, ei tohiks lahkumiseks ette nähtud tähtaja tühistamine või kehtetuks tunnistamine mõjutada tagasisaatmisotsuse seda osa, milles märgitakse või millega määratakse kohustus lahkuda liikmesriikide territooriumilt.

(16) Riigisisese õiguse kohaselt pädevaks määratud asutused peaksid sunniviisilise väljasaatmise korral kontrollima tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimist individuaalse hindamise alusel, võttes arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid. Asjaomane kolmanda riigi kodanik peaks enne väljasaatmist esitama võimalikult kiiresti oma isiklikku olukorda käsitleva teabe, millele on lisatud põhjendused. Peaks olema võimalik tugineda kõikide asjakohaste asjaolude olemasolevale hinnangule, mis on koostatud varasemate menetlusetappide või muude varasemate menetluste käigus. Uurida tuleks kõiki asjaoludega seotud asjakohaseid muutusi ja uusi aspekte, mis näitavad sunniviisilise tagasi- või väljasaatmise ohtu, muu hulgas selleks, et teha kindlaks nende põhjendatus ja asjaolu, et asjaomane kolmanda riigi kodanik ei ole neile tuginenud üksnes väljasaatmise edasilükkamiseks või nurjamiseks.

([8]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, 2024/1348, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj).

([9]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1349, millega kehtestatakse piiril toimuv tagasisaatmismenetlus ja millega muudetakse määrust (EL) 2021/1148 (ELT L, 2024/1349, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1349/oj).

(17) Liikmesriik võib suunata kolmanda riigi kodaniku, kes väidab, et väljasaatmine rikuks sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet, sobivasse menetlusse, sealhulgas varjupaigamenetlusse kooskõlas määrusega (EL) 2024/1348. Liikmesriik võib suunata sellise kolmanda riigi kodaniku sobivasse menetlusse ka siis, kui riigisisese õiguse kohaselt pädevaks määratud asutused saavad teadlikuks asjaoludest, mis viitavad sellele, et väljasaatmine rikuks sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

(18) On vaja, et liikmesriigid saaksid teha koostööd paindlikumalt, sealhulgas uute kahepoolsete lepingute ja kokkulepete kaudu, ning sihipärasemalt, et soodustada tulemuslikumat tagasisaatmist kolmandatesse riikidesse.

(19) Kui on kindlaks tehtud, et kolmanda riigi kodanik ei vasta või enam ei vasta liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, tuleks kiiresti teha tagasisaatmisotsus, mis põhineb individuaalsel hindamisel, milles võetakse arvesse kõiki asjakohaseid fakte ja asjaolusid. Tagasisaatmisotsuses tuleks märkida kolmanda riigi kodaniku kohustus lahkuda liikmesriikide territooriumilt. Tagasisaatmisotsuses ei pea vastuvõtvat riiki kindlaks määrama. Vastuvõttev riik tuleks kindlaks määrata hiljemalt enne väljasaatmist ning selle võib kindlaks määrata kas tagasisaatmisotsuses või muus väljasaatmisotsuses, mis tehakse tagasisaatmisotsusest eraldi. Asjaolu, et väljasaatmine on takistatud, ei tohiks välistada tagasisaatmisotsuse tegemist, kuid väljasaatmine tuleks edasi lükata. Kui vastuvõtva riigi kindlaksmääramise otsuse tegemise ajal on endiselt võimalik, et kolmanda riigi kodanik saadetakse välja ühte või mitmesse vastuvõtvasse riiki, muu hulgas topelt- või mitmekordse kodakondsuse tõttu, võib kõnealuses otsuses kindlaks määrata kõik sellised vastuvõtvad riigid. Harta artiklis 47 sätestatud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile tuleb tagada kõigi otsuses kindlaks määratud vastuvõtvate riikide puhul. Kui pädev asutus jätkab väljasaatmist, tuleks igal juhul kolmanda riigi kodanikule piisavalt aegsasti enne väljasaatmist teada anda, millisesse vastuvõtvasse riiki ta välja saadetakse.

(20) Käesolev määrus ei tohiks välistada liikmesriigi võimalust kehtestada riigisiseses õiguses muid kolmanda riigi kodanike konkreetsete rühmade väljasaatmise edasilükkamist käsitlevaid põhjuseid.

(21) Kolmanda riigi kodanikul, kellel on kohustus lahkuda, peaks olema esmane vastutus liikmesriikide territooriumilt lahkumise eest.

(22) On vaja tagada, et liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuse olulised elemendid sisestatakse teatud vormis käesoleva määruse kohaselt kehtestatud Euroopa tagasisaatmiskorraldusena ja tehakse kättesaadavaks Schengeni infosüsteemis koos isiku tagasisaatmist käsitleva hoiatusteatega. Euroopa tagasisaatmiskorraldus peaks omakorda toetama selliste täitmisele pööratavate tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste tunnustamist ja täitmist, mille on teinud teine liikmesriik, kui kolmanda riigi kodanik liigub ebaseaduslikult teise liikmesriiki.

(23) Kui liikmesriigi territooriumil viibiva kolmanda riigi kodaniku kohta on teine liikmesriik teinud täitmisele pööratava tagasisaatmisotsuse, peaks tagasisaatmisotsuste tunnustamine ja täitmine liikmesriikidevahelise tõhustatud koostöö ja vastastikuse usalduse alusel tagasisaatmisprotsessi hõlbustama ja kiirendama. Samuti võib selline tunnustamine ja täitmine omada ebaseaduslikule rändele heidutavat toimet ja pärssida ebaseaduslikku liikumist liidus ning vähendada tagasisaatmisprotsessis esinevaid viivitusi. Tagasisaatmisotsuse korral tuleks kasutada õiguskaitsevahendeid üksnes otsuse teinud liikmesriigis.

(24) Tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse tunnustamist Euroopa tagasisaatmiskorralduses esitatud teabe alusel ei tohiks käsitada akti või otsusena. Tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse tunnustamata jätmist ei tohiks samuti käsitada akti või otsusena.

(25) Kui liikmesriik kaalub teise liikmesriigi tehtud täitmisele pööratava tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse tunnustamist ja täitmist (vastastikune tunnustamine), võivad järgmised elemendid aidata liikmesriigil kindlaks teha olukorrad, kus vastastikust tunnustamist ei tuleks kohaldada ja kus selle asemel tuleks ise teha tagasisaatmisotsus. Sellised olukorrad võivad hõlmata juhtumeid, kus täitmine oleks vastuolus otsust täitva liikmesriigi avaliku poliitikaga, sealhulgas seoses teatavatesse kategooriatesse kuuluvate kolmanda riigi kodanike, näiteks saatjata alaealiste ja inimkaubanduse ohvrite tagasisaatmisega, kellele on riigisisese õigusega ette nähtud kõrgem kaitsetase, samuti juhul, kui uue tagasisaatmisotsuse väljastamine on kiirem, kui Euroopa tagasisaatmiskorralduses esitatud teave on puudulik, kui kolmanda riigi kodanik on tagasisaatmisotsuse selle teinud liikmesriigis edasi kaevanud, kui kolmanda riigi kodanik saadetakse välja muusse vastuvõtvasse riiki kui see, mis on kindlaks määratud otsuse teinud liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuses või väljasaatmisotsuses, või kui tagasisaatmisotsuses ei ole kindlaks määratud vastuvõtvat riiki.

(26) Kohustusliku vastastikuse tunnustamise ettevalmistamiseks peaksid komisjon ja asjaomased liidu asutused, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2018/1726 ([10]) asutatud Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Amet (eu-LISA), asjakohasel juhul liikmesriike toetama, sealhulgas tehes kindlaks, millist korda ja kohandusi on vaja teha, et tagada Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatne menetlemine.

(27) Hiljemalt Euroopa tagasisaatmiskorralduse vormi kehtestava rakendusakti vastuvõtmise kuupäevaks peaksid liikmesriigid, komisjon ning asjaomased liidu asutused, näiteks eu-LISA, alustama sellise õigusliku ja tehnilise korra sisse seadmist, millega tagatakse, et Euroopa tagasisaatmiskorralduse saaks teha Schengeni infosüsteemi kaudu kättesaadavaks.

(28) Hiljemalt 17. oktoobriks 2029 peaks komisjon hindama vastastikuse tunnustamise rakendamist, eelkõige seoses järgmisega: kas liikmesriigid on kehtestanud käesoleva määruse kohase õigusliku ja tehnilise korra, millega tehakse Euroopa tagasisaatmiskorraldus Schengeni infosüsteemi kaudu kättesaadavaks ning kas see kord on tõhus; kas liikmesriigid on kehtestanud õigusliku ja tehnilise korra, et tagada Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatne menetlemine vastavalt käesolevale määrusele; milline on tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste tunnustamise ja täitmise tulemuslikkus; milline on sellest tulenev koormus liikmesriikide kohtu- ja haldussüsteemidele ning millised on asjakohaste koolituste ja katseprojektide tulemused.

(29) Vastastikuse tunnustamise rakendamise hindamise põhjal peaks komisjon asjakohasel juhul esitama seadusandlikud ettepanekud, mis sisaldavad sihipäraseid muudatusi tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks, eesmärgiga teha teise liikmesriigi tehtud täitmisele pööratavate tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine kohustuslikuks. Kui komisjon ettepanekut ei esita, peaks ta esitamata jätmist põhjendama.

(30) Riigisiseste tagasisaatmismeetmete mõju peaks olema jätkuvalt liiduülene, kehtestades sissesõidukeelu, millega keelatakse kõigi liikmesriikide territooriumidele sisenemine ja seal viibimine. Sissesõidukeelu kestus tuleks kindlaks määrata kõiki üksikjuhtumi asjakohaseid asjaolusid igakülgselt arvesse võttes. Kui ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik avastatakse välispiiril väljumiskontrolli käigus, võib sissesõidukeelu kehtestamine olla asjakohane, et vältida edaspidi uuesti riiki sisenemist ja seeläbi vähendada ebaseadusliku sisserände ohtu, takistamata samal ajal kõnealuse kolmanda riigi kodaniku kiiret lahkumist.

([10]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1726, mis käsitleb Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Ametit (eu-LISA) ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1987/2006 ja nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1077/2011 (ELT L 295, 21.11.2018, lk 99, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1726/oj).

(31) Kolmanda riigi kodanikke, kes ei ole täitnud riigist lahkumise kohustust või kellele ei ole lahkumistähtaega määratud, võib välja saata sunnimeetmeid kasutades. Väljasaatmist reguleerivate rangemate normide eesmärk peaks olema tagada otsesed ja vahetud tagajärjed, kui kolmanda riigi kodanik ei lahku enne lahkumistähtaja möödumist, ning vältida liidusisest rännet ja julgeolekuohte. Kui ei ole alust arvata, et vabatahtlik tagasipöördumine kahjustaks tagasisaatmismenetluse eesmärki, peaks olema võimalik kasutada koostööd tegevate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks jätkuvalt peamiselt vabatahtlikku tagasipöördumist. Sunnimeetmete kohaldamisel tuleks seoses kasutatavate vahendite ja taotletavate eesmärkidega järgida proportsionaalsuse ja tulemuslikkuse põhimõtteid.

(32) Kuna käesolevat määrust kohaldatakse üksnes liidus ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike suhtes, ei mõjuta see tagasipöördumis- ja taasintegreerimisalast nõustamist ega muid programme, millega toetatakse liidus seaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike vabatahtlikku tagasipöördumist ja taasintegreerimist.

(33) Ühised normid on vajalikud tagamaks, et ebaseaduslikult riigis viibivad kolmanda riigi kodanikud, kes kujutavad endast julgeolekuohtu, tehakse tõhusalt kindlaks ja saadetakse kiiresti tagasi. On vaja tagada, et julgeolekuohtu kujutavate kolmanda riigi kodanike kindlakstegemiseks ja nendest teada andmiseks tehakse asjakohaseid kontrolle, tuginedes muu hulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 ([11]) sätestatud taustakontrolli-menetlusele. Julgeolekuohtu kujutavate kolmanda riigi kodanike väljasaatmine peaks olema üldreegel ning üldreeglist peaks olema võimalik teha erandeid, et näha ette pikema kehtivusajaga või tähtajatud sissesõidukeelud ja pikemad kinnipidamisajad ning teha erandeid spetsiaalsete kinnipidamisasutuste kasutamisest, et liikmesriikide julgeolekut ohustavad isikud saaks kiiresti välja saata.

(34) Uued normid peaksid täiendavate vahendite abil laiendama liikmesriikide võimalusi tagada tagasisaatmine kolmandatesse riikidesse. Kolmandate riikidega peaks olema võimalik sõlmida erilepinguid ja -kokkuleppeid, et liikmesriikidel oleks tagasisaatmiseks rohkem võimalusi, tingimusel et asjaomane kolmas riik järgib rahvusvahelisi inimõiguste standardeid ning väljasaatmise korral sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet. Puudused, mis on seotud kolmanda riigi territooriumi teatavate osadega või kindlaks määratavate isikute kategooriatega, ei tohiks takistada sellise lepingu või kokkuleppe sõlmimist, tingimusel et on olemas piisavad tagatised, millega tagatakse sellisest lepingust või kokkuleppest mõjutatud kolmanda riigi kodanike õiguste igakülgne järgimine. Eelkõige tuleks lepingus või kokkuleppes sätestada tagasisaatmisele kohaldatavad menetlused, asjaomases riigis viibimise tingimused, lepingu või kokkuleppe osaliste kohustused ja vastutus ning lepingu või kokkuleppe rikkumise tagajärjed. Kui leping või kokkulepe hõlmab edasist tagasisaatmist kolmandast riigist, tuleks kõnealuses lepingus või kokkuleppes lisaks sätestada tagajärjed juhuks, kui edasine tagasisaatmine ei ole võimalik, lepingu või kokkuleppe osaliste asjaomased kohustused ja vastutus, sellise olulise muutuse tagajärjed, mis mõjutavad negatiivselt olukorda kolmandas riigis, ning näha ette sõltumatu seireasutus või -mehhanism lepingu või kokkuleppe rakendamise hindamiseks. Selline leping või kokkulepe kujutab endast liidu õiguse rakendamist harta artikli 51 lõike 1 tähenduses.

(35) Selleks et tagada välispiiride haldamise ja asjaomaste liikmesriikide sisejulgeolekuga seotud õigustatud huvide piisav kaitse olukorras, kus liikmesriik peab käesoleva määruse kohaldamiseks läbirääkimisi lepingu või kokkuleppe üle ühega liidu naabruses asuvatest kolmandatest riikidest, tuleks liikmesriike, kellel on kõnealuse kolmanda riigiga ühine piir, nendest läbirääkimistest teavitada sobival ajal enne asjaomase lepingu või kokkuleppe sõlmimist, järgides täiel määral Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtet. Kolmanda riigiga lepingu või kokkuleppe sõlmimisel peaks liikmesriikidel olema kohustus teavitada komisjoni ja teisi liikmesriike kõnealusest lepingust või kokkuleppest enne selle ajutist kohaldamist või jõustumist, olenevalt sellest, kumb toimub varem. Lisaks võiks liidu õiguse rikkumise vältimiseks ja läbipaistvuse edasiseks suurendamiseks seoses liikmesriikide ja kolmandate riikide vaheliste lepingute või kokkulepetega olla liikmesriikidel võimalik hoida komisjoni ja teisi liikmesriike vabatahtlikult kursis käesoleva määrusealusel lubatud lepingute või kokkulepete üle kolmanda riigiga peetavate läbirääkimiste edenemisest enne seda, kui pooled on jõudnud lõplikule kokkuleppele, sealhulgas selleks, et taotleda komisjoni hinnangut selle kohta, kas kavandatav leping või kokkulepe, mille üle läbirääkimisi peetakse, on liidu õigusega kooskõlas.

([11]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj).

(36) Sisepiirideta Schengeni ala hea toimimine sõltub sellest, kui tõhusalt ja tulemuslikult kohaldavad liikmesriigid asjaomast *acquis*'d. Nõukogu määrusega (EL) 2022/922 ([12]) on kehtestatud hindamis- ja järelevalvemehhanism, et kontrollida Schengeni *acquis*' kohaldamist, sealhulgas seoses ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike tulemusliku tagasisaatmisega ja põhiõiguste austamisega.

(37) Kooskõlas harta artikliga 24 ja ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooniga peaksid liikmesriigid tagasisaatmismenetluste kohaldamisel kõigepealt lähtuma lapse huvidest. Lapse individuaalsete huvide hindamisel peaksid nad võtma eelkõige igakülgselt arvesse alaealise heaolu ning sotsiaalset arengut lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis, turvalisuse ja julgeoleku kaalutlusi ning alaealise arvamust vastavalt tema vanusele ja küpsusele, ning ka tema päritolu. Saatjata alaealisi peaks kõigis tagasisaatmisprotsessi etappides abistama esindaja või isik, kes on määratud kaitsma lapse huve.

(38) Kui on põhjust kahelda, kas kolmanda riigi kodaniku puhul on tegemist alaealisega või mitte, peaks pädev asutus saama hinnata asjaomase isiku vanust kooskõlas liidu või riigisisese õigusega. Pädeval asutusel peaks olema võimalik tugineda varasemate menetluste käigus tehtud vanuse hindamistele. Rändehalduse sidususe tagamise huvides liidus võiksid pädevad asutused võtta arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 sätestatud menetlust.

(39) Tagasisaatmismenetluse tulemuslikkuse parandamiseks tuleks kolmanda riigi kodanikele kehtestada selged kohustused. Kolmanda riigi kodanikel peaks olema liikmesriigi territooriumilt lahkumise kohustus ning kohustus teha ametiasutustega koostööd kogu tagasisaatmismenetluse jooksul. Kolmanda riigi kodanikud peaksid olema pädevatele asutustele kättesaadavad ja nendega peaks olema võimalik ühendust võtta, samuti peaksid nad esitama tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja elluviimiseks kogu asjakohase teabe. Samuti ei tohiks nad väljasaatmist füüsiliselt ega verbaalselt takistada. Selleks, et seda saaks pidada verbaalseks takistamiseks, peaks asjaomase kolmanda riigi kodaniku käitumine olema oma laadilt või olemuselt midagi sellist, mis ei piirdu pelga vastuväitega. Esmane vastutus isikusamasuse tuvastamise ning tagasisaatmise ettevalmistamiseks vajalike reisidokumentide hankimise ja esitamise eest peaks lasuma kolmanda riigi kodanikel. Lahkumis- ja koostöökohustuse täitmata jätmisele peaksid järgnema mõjusad, hoiatavad ja proportsionaalsed tagajärjed ning pädevad asutused peaksid kohaldataval juhul võtma tagasisaatmise tagamiseks asjakohaseid meetmeid, sealhulgas uurimismeetmeid. Kolmanda riigi kodanikke, keda ei saa välja saata, sealhulgas sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte tõttu või seetõttu, et nad ei tee pädevate asutustega koostööd, ei tohiks vabastada üldistest kohustustest, sealhulgas elukohas viibimise ja elamise kohustusest ja kohustusest ilmuda pädevasse asutusse. Koostöökohustuse täitmata jätmise tagajärjed peaksid hõlmama näiteks riigisisese õiguse alusel antavate hüvitiste ja toetuste vähendamist või reisidokumentide äravõtmist.

(40) Käesolev määrus ei mõjuta kohustusi ja meetmeid, mis ei ole tagasisaatmisega seotud, ega riigisisese õiguse kohaseid sotsiaaltoetusi reguleerivaid sätteid.

(41) Käesolev määrus ei tohiks mõjutada liikmesriikide võimalust määrata kohaldataval juhul käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvatele kolmanda riigi kodanikele riigisisese karistusõiguse alusel kriminaalkaristusi, sealhulgas vabadusekaotuslikke karistusi.

(42) Tagasisaatmisega seotud otsuste puhul tuleks ette näha õiguskaitsevahendid, et tagada asjaomaste isikute õiguste tulemuslik kaitse. Taotluse korral tuleks teha kättesaadavaks vajalik õigusabi, kui tegemist on edasikaebamise või läbivaatamisega kohtus, ilma et see piiraks võimalust piirata ligipääsu õigusabile ja esindamisele.

([12]) Nõukogu 9. juuni 2022. aasta määrus (EL) 2022/922, mis käsitleb Schengeni *acquis*' kohaldamise kontrollimiseks hindamis- ja järelevalvemehhanismi kehtestamist ja toimimist ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1053/2013 (ELT L 160, 15.6.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/922/oj).

(43) Õigusabi ja esindamine hõlmavad edasikaebuse või asja läbivaatamise taotluse ettevalmistamist, sealhulgas riigisisese õiguse kohaselt nõutavate menetlusdokumentide koostamist, ning asja arutamise korral asja kohtulikul arutamisel osalemist, et tagada õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele.

(44) Kohtu mõiste on liidu õigusega reguleeritud mõiste, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Liidu Kohus. Kõnealune mõiste saab muude elementide hulgas tähistada ainult asutust, kes on menetluse eset käsitleva otsuse vastu võtnud asutuse suhtes kolmas isik. Sellisel asutusel peaks olema õigusemõistmise ülesanne, kusjuures määrav ei ole see, kas riigisisese õiguse kohaselt tunnustatakse sellist asutust kohtuna. Käesolev määrus ei tohiks mõjutada liikmesriikide pädevust korraldada oma riiklikku kohtusüsteemi ja määrata kindlaks, kui mitmes astmes on võimalik edasi kaevata. Kui riigisisene õigus näeb ette võimaluse kaevata esimene edasikaebus või sellele järgnenud edasikaebus edasi ja selline kaebus on esitatud, ei tohiks väljasaatmist peatada, välja arvatud juhul, kui kolmanda riigi kodanik taotleb peatamist ja kohus otsustab sellise taotluse rahuldada, võttes igakülgselt arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid. See ei tohiks piirata sellise liikmesriigi õiguse kohaldamist, millega nähakse ette niisuguse õiguskaitsevahendi peatav mõju.

(45) Selleks et parandada tagasisaatmismenetluste tulemuslikkust, tagades samal ajal harta artikli 47 kohase õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile, peaks tagasisaatmisega seotud otsuse edasikaebamine piirduma võimalikult suures ulatuses ühe kohtuastmega. Käesoleva määruse normid, mis käsitlevad edasikaebamist ja otsuste täitmise peatamist, peaksid olema kooskõlas harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile.

(46) Kuigi käesoleva määrusega ei nähta ette, et edasikaebamisel on automaatselt peatav mõju, peaksid liikmesriigid täielikus kooskõlas harta artikliga 47 tagama, et pädev esimese astme kohus saab väljasaatmise peatada enne tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse täitmist. Kolmanda riigi kodanikul peaks olema võimalik esitada taotlus tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse täitmise peatamiseks, välja arvatud juhul, kui riigisiseses õiguses on ette nähtud lisaks võimalus, et pädev kohus võib selle *ex officio* peatada. See ei tohiks piirata liikmesriikide võimalust näha riigisiseses õiguses ette, et edasikaebamisel on automaatselt peatav mõju. Topelttöö vältimiseks tuleks sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte rikkumise ohu hindamisel tugineda toimikus sisalduvatele materjalidele, eelkõige varasematele hindamistele, sealhulgas asjakohasel juhul varjupaigamenetluse raames tehtud hindamistele.

(47) Liikmesriikidele tuleks ette näha kiire ja tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks vajalikud vahendid, sealhulgas meetmed, mida kohaldatakse nõuete täitmata jätmise korral, ning stiimulid lahkumis- ja koostöökohustuste täitmiseks, aga ka meetmed põgenemise ohu ennetamiseks. Põgenemine hõlmab sellist tegevust nagu liikmesriikide territooriumilt lahkumine ilma pädevate asutuste loata kolmanda riigi kodanikust olenevatel põhjustel. Ühised normid, mis ei piira liikmesriikide õigust sätestada riigisiseses õiguses täiendavaid meetmeid ja kriteeriume, peaksid ühtlustama koostöökohustusega seotud nõudeid ja põgenemise ohu kindlakstegemise kriteeriume. Sellised ühised normid peaksid tagama ka selle, et tagasisaatmisprotsessi tulemuslikuks haldamiseks kohaldatakse liikmesriikides kinnipidamist ja kinnipidamise alternatiive.

(48) Kinnipidamist peaks olema võimalik kohaldada üksnes tagasisaatmise eesmärgil, sealhulgas tagasisaatmise ettevalmistamiseks, tagasivõtmiseks ning väljasaatmise elluviimiseks, kui see on proportsionaalne ja vajalik ning pärast iga juhtumi individuaalset hindamist. Ametiasutused peaksid tegutsema nõuetekohase hoolsusega ning kinnipidamist tuleks rakendada ainult võimalikult lühikese ajavahemiku jooksul, mis ei tohiks üldjuhul ületada 24 kuud asjaomases liikmesriigis. Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike teise liikmesriiki põgenemise korral ei tohiks maksimaalse kinnipidamisaja arvutamisel varasemaid kinnipidamisaegasid arvesse võtta. Muudes määrustes ja direktiivides sätestatud kinnipidamisaegasid, mis ei puuduta tagasisaatmismenetlust, ei tohiks maksimaalse kinnipidamisaja arvutamisel arvesse võtta. Kinnipidamise ajal tuleks arvesse võtta haavatavuse hindamisest tulenevaid erivajadusi. Kui riigisisese õigusega on ette nähtud alaealiste kinnipidamine, tuleks esikohale seada lapse huvid. Kinnipidamise asemel tuleks kasutada muid leebemaid alternatiivseid meetmeid, kui neid saab ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike suhtes tulemuslikult kohaldada.

(49) Kui kinnipidamine on kestnud 24 kuud, peaks liikmesriikidel olema teatavatel asjaoludel võimalus kohaldada ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike kinnipidamiseks täiendavaid ajavahemikke, mis ei ületa kokku kuut kuud, kui on olemas põgenemise oht ja kui asjaolude muutumise põhjal on tänu uuele olulisele teabele tekkinud mõistlik väljavaade väljasaatmiseks. Kinnipidamise määramisel tuleks järgida kooskõla vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõttega ning kinnipidamine peaks kestma võimalikult lühikest aega.

(50) Julgeolekuohtu kujutavate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmiseks on vaja erimeetmeid, mille eesmärk on kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi. Seepärast peaks olema võimalik selliseid kolmanda riigi kodanikke kinni pidada kauem kui 24 kuud. Selline kinnipidamine peaks olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega.

(51) Kinnipeetavaid kolmanda riigi kodanikke tuleks kohelda inimlikult ja väärikalt, austades nende põhiõigusi ning järgides rahvusvahelist ja riigisisest õigust, võttes arvesse piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee praktilisi suuniseid. Kinnipidamine peaks üldreeglina toimuma spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes või muude asutuste selleks ettenähtud allüksustes. Kui liikmesriigil puudub vastav asutus, peaks olema võimalik kasutada majutamist vanglatüüpi kinnipidamisasutuses, eraldades sellised kolmanda riigi kodanikud nii palju kui võimalik tavalistest kinnipeetavatest. Kolmanda riigi kodanike suhtes, kes kujutavad endast julgeolekuohtu, peaks olema võimalik kohaldada kinnipidamisasutustes rangemat julgeolekukorda.

(52) Käesolevas määruses sätestatud kinnipidamise alused ei piira muid kinnipidamise aluseid, sealhulgas kriminaalmenetluse raames kinnipidamise aluseid, mida kohaldatakse riigisisese õiguse alusel.

(53) Iga riigi kohustus võtta tagasi oma kodanikud on riigi suveräänsuse ja rahvusvahelise koostöö aluspõhimõte. Riikide kohustust oma kodanikke tagasi võtta loetakse rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtteks ning see on sätestatud rahvusvahelise tsiviillennunduse konventsiooni 9. lisa 5. peatükis ja sätestatud ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide organisatsiooni liikmete vahelises partnerluslepingus (Samoa leping). Tulemuslik tagasisaatmine on võimalik ainult siis, kui riigid täidavad kohustust võtta oma kodanikud tagasi. Seetõttu sõltuvad liikmesriigid tulemusliku tagasisaatmise rakendamisel kolmandate riikide koostööst. Liit ja liikmesriigid kasutavad olemasolevaid vahendeid, nagu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 810/2009 ([13]) artikkel 25a ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex) toetus kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/1896 ([14]), et vajaduse korral kolmandate riikidega tehtavat koostööd parandada.

([13]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri) (ELT L 243, 15.9.2009, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2009/810/oj).

([14]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/1896, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1052/2013 ning (EL) 2016/1624 (ELT L 295, 14.11.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj).

(54) Tagasisaatmispoliitika välismõõde on rände haldamise tervikliku lähenemisviisi lahutamatu osa. Tulemuslik koostöö tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas on kolmandate riikidega sõlmitavate tasakaalustatud ja laiaulatuslike partnerluste peamine väliskomponent kooskõlas määruses (EL) 2024/1351 osutatud eesmärkidega. Teiste hulgas kutsus ka Euroopa Ülemkogu oma 2024. aasta oktoobri järeldustes üles võtma kiiresti meetmeid tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks, kasutades hoovana kõiki asjakohaseid liidu poliitikameetmeid ja vahendeid, sealhulgas viisapoliitika, kaubandus, arenguvaldkond ja diplomaatia. Vaja on kogu valitsemissektorit hõlmavat lähenemisviisi nii liikmesriikides kui ka liidu institutsioonides.

(55) Kuna koostöö kolmandate riikidega ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas võib osutuda praktikas keeruliseks ning ilma et see piiraks määruse (EÜ) nr 810/2009 artiklis 25a sätestatud kolmandate riikide tagasivõtmisalase koostöö hindamist, peaksid liit ja liikmesriigid juhul, kui ühel või mitmel liikmesriigil on raskusi seoses kolmandate riikide koostööga tagasivõtmise valdkonnas, sealhulgas kodakondsuse kinnitamisega, vajalike reisidokumentide saamisega asjaomastelt kolmanda riigi ametiasutustelt ja tagasisaatmisoperatsioonide korraldamisega, saama osana koordineeritud liidu lähenemisviisist koostöö parandamiseks tagasisaatmise ja tagasivõtmise valdkonnas kasutada liidu õiguses ette nähtud asjakohaseid ja olemasolevaid vahendeid, niivõrd kui nende vahendite loomist käsitlevad õigusaktid on nende jaoks siduvad.

(56) Liikmesriikide kooskõlastatud lähenemisviis tagasivõtmise valdkonnas on äärmiselt oluline, et hõlbustada kolmanda riigi kodanike tagasisaatmist. Ebapiisav järelmeetmete võtmine täitmisele pööratavate tagasisaatmisotsuste suhtes võib pärssida tagasisaatmist käsitleva ühise lähenemisviisi tõhusust. Täitmisele pööratavatele tagasisaatmisotsustele peaksid süstemaatiliselt järgnema kõik vajalikud meetmed tagasisaatmise rakendamiseks, sealhulgas kohaldataval juhul tagasivõtutaotluste esitamine kolmandate riikide ametiasutustele juhul, kui on kahtlusi isiku kodakondsuse suhtes või kui on vaja saada reisidokument.

(57) Tulemuslikud tagasisaatmismenetlused sõltuvad tõhusast halduskoostööst ja teabe jagamisest liikmesriikide vahel. Teabevahetus, sealhulgas kolmanda riigi kodanike isiku ja kodakondsuse, nende reisidokumentide ja muu asjakohase teabe kohta, peaks põhinema selgetel normidel, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2018/1860 ([15]) sätestatud normidel. Nendes normides tuleks järgida andmekaitse põhimõtteid ja asjaomase isiku õigusi, tagades, et selline teave on täpne ja seda kasutatakse üksnes tagasisaatmise, väljasaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil ning et see on kaitstud loata juurdepääsu, avalikustamise või kasutamise eest.

(58) Käesoleva määruse kohase isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679 ([16]). Käesoleva määruse kohase isikuandmete töötlemise suhtes liidu institutsioonides ja organites kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2018/1725 ([17]). Võttes arvesse tagasivõtmisega ja tulemusliku tagasisaatmisega seotud avalikust huvist tulenevaid kaalukaid põhjusi, võib tagasisaatmise, väljasaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil olla vajalik edastada nende kolmanda riigi kodanike isikuandmeid, kelle kohta on tehtud tagasisaatmisotsus, sealhulgas neid identifitseerivad andmed, reisidokumendid ja muud asjakohased andmed, ning igakülgselt põhjendatud juhtudel andmed nende kriminaalkorras süüdimõistmise kohta ja terviseandmed. Selline andmeedastus peab toimuma kooskõlas määruse (EL) 2016/679 V peatüki, määruse (EL) 2018/1725 V peatüki, andmesubjektide õiguste, sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse, proportsionaalsuse ja vajalikkuse põhimõtetega ning hartaga.

([15]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1860 Schengeni infosüsteemi kasutamise kohta ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks (ELT L 312, 7.12.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1860/oj).

([16]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

([17]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj).

(59) Varjupaiga eest vastutavad pädevad asutused ja tagasisaatmisprotsessi eri etappides osalevad pädevad asutused peaksid tegema tihedat koostööd ja koordineerima oma tegevust, et tagada tulemuslik tagasisaatmine.

(60) Ühises tagasisaatmissüsteemis tuleks kasutada ära kõik võimalused, mida pakuvad digisüsteemid, mis toetavad tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise haldamist, pöörates erilist tähelepanu tõhusale haldusmenetlusele, koostööle, teabevahetusele ja koostalitlusvõimele.

(61) Liikmesriikidevaheline koostöö ja abistamine peaks üldreeglina toimuma muu hulgas selleks, et võimaldada transiiti läbi nende territooriumi, anda sellise transiidiga seotud logistilist või muud materiaalset või mitterahalist abi, hõlbustada üleandmist teisele liikmesriigile kas kahepoolsete lepingute või kokkulepete alusel või tuginedes liikmesriikidevahelisele koostööle või toetada kolmanda riigi kodanike lahkumist liikmesriiki, kus neil on õigus viibida.

(62) Ilma et see piiraks mitmeaastase finantsraamistiku 2028–2034 kohaldamist, annab liit rahalist toetust ja operatiivtuge, et saavutada käesoleva määruse tulemuslik rakendamine. Kui meetmeid tuleks rahastada Varjupaiga- ja Rändefondi temaatilisest rahastust, võib seda teha eelarve otsese, kaudse või jagatud täitmise korras. Liikmesriigid peaksid parimal võimalikul viisil ära kasutama tagasisaatmise valdkonnas eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1147 ([18]) alusel kättesaadavaid liidu rahastamisvahendeid, programme ja projekte ning Frontexi operatiivabi vastavalt määrusele (EL) 2019/1896.

(63) Aruandlus käesoleva määruse tulemuslikkuse kohta ja parandamist vajavate valdkondade kindlakstegemine peaks põhinema tagasisaatmismenetluste tõhususe, kolmandate riikidega tehtava koostöö ja taasintegreerimisalaste pingutuste kohta olemasoleva usaldusväärse ja võrreldava statistika kogumisel ja analüüsil. Statistika asjakohasuse tagamiseks tuleks arvesse võtta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 862/2007 ([19]), määruses (EL) 2019/1896 ja riigisiseses õiguses sätestatud nõudeid ning need vajaduse korral läbi vaadata. Asjakohaste andmete kogumiseks ja esitamiseks tuleks kehtestada ühised nõuded ja mõisted, et oleks võimalik hinnata käesoleva määruse mõju ja aidata teha teadlikke otsuseid tulevaste poliitikasuundumuste kohta.

(64) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused, et kehtestada Euroopa tagasisaatmiskorraldus. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ([20]).

(65) Käesoleva määrusega kehtestatakse uus ühine ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmise süsteem, mida rakendavad vahetult riikide ametiasutused. Uus süsteem toob kaasa olulisi uuendusi, mille eesmärk on parandada tagasisaatmismenetluse tõhusust, sealhulgas seoses vastuvõtvate kolmandate riikidega ja tagasisaatmise välismõõtmega. Selleks et käesoleva määrusega ette nähtud meetmeid saaks viivitamata kohaldada, peaks käesolev määrus jõustuma järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*. Sätteid, millele ei ole käesoleva määruse artikli 50 lõikes 2 osutatud ja mis asendavad direktiivi 2008/115/EÜ ning mille eesmärk on täielikult asendada kõnealuses direktiivis sätestatud õigusraamistik, tuleks kohaldada alates 17. oktoobrist 2027, et oleks võimalik võtta kõik vajalikud ettevalmistavad ja operatiivmeetmed ning tagada määruse sujuv, tulemuslik ja järjepidev rakendamine liidu ja liikmesriikide tasandil ning vältida kattumisi kõnealuse direktiivi ja käesoleva määruse vahel. Direktiivid 2001/40/EÜ ja 2008/115/EÜ ning nõukogu otsus 2004/191/EÜ ([21]) tuleks seetõttu alates sellest kuupäevast kehtetuks tunnistada.

([18]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1147, millega luuakse Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond (ELT L 251, 15.7.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1147/oj).

([19]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 862/2007, mis käsitleb ühenduse rände- ja rahvusvahelise kaitse statistikat ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 311/76 võõrtöötajaid käsitleva statistika koostamise kohta (ELT L 199, 31.7.2007, lk 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2007/862/oj).

([20]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

([21]) Nõukogu 23. veebruari 2004. aasta otsus 2004/191/EÜ, millega kehtestatakse kolmandate riikide kodanike väljasaatmise otsuste vastastikust tunnustamist käsitleva direktiivi 2001/40/EÜ kohaldamisest tuleneva rahalise tasakaalustamatuse kompenseerimise kriteeriumid ja praktiline kord (ELT L 60, 27.2.2004, lk 55, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2004/191/oj).

(66) Kuna käesoleva määruse eesmärki, nimelt parandada ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike tagasisaatmise tõhusust , ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda liikmesriikide ühise ja sidusa lähenemisviisi tagamiseks võetavate meetmete ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(67) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva määruse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav. Arvestades, et käesolev määrus põhineb Schengeni *acquis*'l, otsustab Taani kõnealuse protokolli artikli 4 kohaselt kuue kuu jooksul pärast nõukogu otsuse tegemist käesoleva määruse üle, kas ta rakendab seda oma õiguses.

(68) Käesolev määrus kujutab endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist, milles Iirimaa ei osale ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokolli nr 19 (Euroopa Liidu raamistikku integreeritud Schengeni *acquis*' kohta) kohaselt, ja ilma et see piiraks kõnealuse protokolli artikli 4 kohaldamist, ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.

(69) Islandi ja Norra puhul kujutab käesolev määrus endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu Nõukogu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu (viimase kahe riigi osalemiseks Schengeni *acquis*' sätete rakendamises, kohaldamises ja edasiarendamises) ([22]) tähenduses, mis kuuluvad nõukogu otsuse 1999/437/EÜ ([23]) artikli 1 punktis C osutatud valdkonda.

(70) Šveitsi puhul kujutab käesolev määrus endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepingu (Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega) ([24]) tähenduses, mis kuuluvad nõukogu otsuse 1999/437/EÜ artikli 1 punktis C osutatud valdkonda, kusjuures nimetatud otsuse vastavat punkti tõlgendatakse koostoimes nõukogu otsuse 2008/146/EÜ ([25]) artikliga 3.

(71) Liechtensteini puhul kujutab käesolev määrus endast nende Schengeni *acquis*' sätete edasiarendamist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse, Šveitsi Konföderatsiooni ja Liechtensteini Vürstiriigi vahelise protokolli (mis käsitleb Liechtensteini Vürstiriigi ühinemist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepinguga Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega) tähenduses, mis kuuluvad nõukogu otsuse 1999/437/EÜ artikli 1 punktis C osutatud valdkonda, kusjuures nimetatud otsuse vastavat punkti tõlgendatakse koostoimes nõukogu otsuse 2011/350/EL ([26]) artikliga 3.

([22]) EÜT L 176, 10.7.1999, lk 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/1999/439(1)/oj.

([23]) Nõukogu 17. mai 1999. aasta otsus 1999/437/EÜ Euroopa Liidu Nõukogu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahel sõlmitud lepingu teatavate rakenduseeskirjade kohta nende kahe riigi ühinemiseks Schengeni *acquis*' sätete rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega (EÜT L 176, 10.7.1999, lk 31, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/1999/437/oj).

([24]) ELT L 53, 27.2.2008, lk 52, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2008/178(1)/oj.

([25]) Nõukogu 28. jaanuari 2008. aasta otsus 2008/146/EÜ sõlmida Euroopa Ühenduse nimel Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline leping Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega (ELT L 53, 27.2.2008, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2008/146/oj).

([26]) Nõukogu 7. märtsi 2011. aasta otsus 2011/350/EL Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse, Šveitsi Konföderatsiooni ja Liechtensteini Vürstiriigi vahelise protokolli (mis käsitleb Liechtensteini Vürstiriigi ühinemist Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepinguga Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega) Euroopa Liidu nimel sõlmimise kohta, seoses sisepiiridel piirikontrolli kaotamise ja isikute liikumisega (ELT L 160, 18.6.2011, lk 19, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2011/350/oj).

(72) Käesolev määrus on õigusakt, mis põhineb Schengeni *acquis*'l või on muul viisil sellega seotud 2003. aasta ühinemisakti artikli 3 lõike 1 tähenduses.

(73) Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas määruse (EL) 2018/1725 artikli 42 lõikega 1 ning ta esitas arvamuse 23. mail 2025,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimisese

1. Käesoleva määrusega kehtestatakse ühine süsteem liikmesriikide territooriumil ebaseaduslikult viibivate kolmanda riigi kodanike (edaspidi „ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud") tulemuslikuks tagasisaatmiseks kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta") tunnustatud põhiõigustega ja liidu õiguse üldpõhimõtetega ning kohaldatavate rahvusvaheliste kohustustega, sealhulgas inimõigustega seotud kohustustega.

2. Käesoleva määruse eesmärk on võimaldada liikmesriikidel võtta kõik vajalikud meetmed, et tagada ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tulemuslik tagasisaatmine, võttes arvesse määruse (EL) 2024/1351 artiklis 3, artikli 4 punktis h ja artikli 5 punktis e sätestatud terviklikku lähenemisviisi.

Artikkel 2

Kohaldamisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike suhtes.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/399 ([27]) artikli 2 punktis 5 määratletud liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute suhtes.

3. Käesolev määrus ei piira määruste (EL) 2024/1351, (EL) 2024/1348 ja (EL) 2024/1349 sätete kohaldamist.

4. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõike 5 kohaldamist, ei kohaldata käesolevat määrust kolmanda riigi kodaniku suhtes,

a) kelle suhtes kohaldatakse välispiiril sisenemiskeeldu määruse (EL) 2016/399 artikliga 14, või kui tegemist on liikmesriigiga, kellele kõnealune määrus ei ole siduv, siis sisenemiskeeldu sellise liikmesriigi territooriumile kooskõlas samaväärse riigisisese õigusaktiga;

b) kelle pädevad asutused on tabanud või kinni pidanud seoses liikmesriigi maismaa-, mere- või õhuvälispiiri ebaseadusliku ületamisega ja kes ei ole seejärel saanud luba või õigust asjaomases liikmesriigis viibimiseks;

([27]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju(Schengeni piirieeskirjad) (ELT L 77, 23.3.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/399/oj).

c) kelle suhtes rakendatakse tagasisaatmist kriminaalkaristusena või kriminaalkaristuse tagajärjena kooskõlas riigisisese õigusega;

d) kelle suhtes rakendatakse väljaandmismenetlust.

5. Liikmesriik võib otsustada kohaldada käesolevat määrust ühe või mitme lõike 4 punktides a, b ja c osutatud kolmanda riigi kodanike kategooria suhtes. Sellistel juhtudel kohaldatakse käesolevat määrust nende kolmanda riigi kodanike kategooriate suhtes alates kuupäevast, mil liikmesriik teatab oma otsusest teistele liikmesriikidele ja komisjonile.

6. Kui liikmesriik otsustab kohaldada käesolevat määrust kolmanda riigi kodanike suhtes, kelle suhtes rakendatakse tagasisaatmist kriminaalkaristusena, siis artikleid 5, 7 ja 8 ei kohaldata.

7. Kolmanda riigi kodanike puhul, kes on lõike 4 punktide a või b kohaselt käesoleva määruse kohaldamisalast välja jäetud, tagavad liikmesriigid, et kõnealuste kodanike kohtlemine ja kaitsetase ei ole ebasoodsam artikli 10 lõigetes 9 ja 10, artikli 11 lõikes 2, artikli 11 lõike 6 punktides c ja e, artikli 32 lõigetes 1–6 ja artiklis 33 sätestatust, ning järgivad sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

8. Käesoleva määruse kohaldamine ei piira liikmesriikide kriminaalõiguse kohaldamist ega eelkõige selliste sätete kohaldamist, millega nähakse ebaseadusliku riigis viibimise eest ette mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad kriminaalkaristused, sealhulgas vabadusekaotuslik karistus, tingimusel et asjaomane kriminaalmenetlus ja selliste karistuste kohaldamine ei ohusta tulemusliku tagasisaatmise saavutamist.

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „kolmanda riigi kodanik“ – isik, kes ei ole liidu kodanik Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 20 tähenduses ega määruse (EL) 2016/399 artikli 2 punktis 5 määratletud liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omav isik;

2) „ebaseaduslik riigis viibimine“ – sellise kolmanda riigi kodaniku viibimine liikmesriigi territooriumil, kes ei vasta või enam ei vasta määruse (EL) 2016/399 artiklis 6 sätestatud kolmanda riigi kodanike sisenemise nõuetele või sellesse liikmesriiki sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele või, kui tegemist on liikmesriigiga, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, siis samaväärses riigisiseses õiguses sätestatud riiki sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele;

3) „vastuvõttev riik“ – üks järgmistest:

   a) kolmas riik, mis on kolmanda riigi kodaniku päritoluriik;

   b) kolmas riik, mis on kolmanda riigi kodaniku endine alaline elukohariik;

   c) kolmas riik, mis on transiidiriik teel liitu kooskõlas liidu või liikmesriikide tagasivõtulepingute ja -kokkulepetega;

   d) kolmas riik, välja arvatud punktides a ja b osutatud riik, kuhu kolmanda riigi kodanikul on õigus siseneda ja kus tal on õigus elada;

e) turvaline kolmas riik, millega seoses on kolmanda riigi kodaniku rahvusvahelise kaitse taotluse suhtes tehtud määruse (EL) 2024/1348 artikli 38 lõike 1 punkti b alusel selle mittelubatavuse tõttu keelduv otsus, või liikmesriikide puhul, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, kooskõlas samaväärsete sätetega, kui nad on sellised sätted riigisiseses õiguses kehtestanud;

f) esimene varjupaigariik, millega seoses on kolmanda riigi kodaniku rahvusvahelise kaitse taotluse suhtes tehtud määruse (EL) 2024/1348 artikli 38 lõike 1 punkti a alusel selle mittelubatavuse tõttu keelduv otsus, või nende liikmesriikide puhul, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, kooskõlas samaväärsete sätetega, kui nad on sellised sätted riigisiseses õiguses kehtestanud;

g) kolmas riik, välja arvatud punktides a, b või d osutatud riik, millega on sõlmitud leping või kokkulepe, mille alusel võetakse kolmanda riigi kodanik käesoleva määruse artikli 14 kohaselt vastu;

4) „tagasisaatmisotsus“ – haldusakt või kohtu või muu vaidlusi lahendava organi otsus, milles märgitakse või sedastatakse, et kolmanda riigi kodaniku riigis viibimine on ebaseaduslik, ja milles märgitakse või millega määratakse sellele kolmanda riigi kodanikule kohustus liikmesriikide territooriumilt lahkuda;

5) „tagasisaatmine“ – tegevus, mille käigus ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik

a) pöördub tagasi vabatahtlikult, nagu on määratletud punktis 8, või

b) saadetakse pädevate asutuste poolt liikmesriikidest välja vastuvõtvasse riiki, mis on kindlaks määratud väljasaatmisotsuses või kohaldataval juhul tagasisaatmisotsuses;

6) „väljasaatmisotsus“ – haldusakt või kohtuotsus, milles nähakse ette või sätestatakse, et kolmanda riigi kodaniku võib välja saata ühte või mitmesse vastuvõtvasse riiki;

7) „väljasaatmine“ – tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse täitmine pädevate asutuste poolt, transportides isiku füüsiliselt liikmesriikidest välja vastuvõtvasse riiki;

8) „vabatahtlik tagasipöördumine“ – olukord, kus ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik lahkub ise, abi saades või saamata ja ilma, et kohaldataks väljasaatmismenetlust, liikmesriikide territooriumilt, täites kohustust lahkuda tagasisaatmisotsuses kindlaks määratud lahkumistähtaja jooksul või pärast selle möödumist;

9) „põgenemine“ – tegu, millega kolmanda riigi kodanik muutub pädevatele haldusasutusele või kohtule kättesaamatuks;

10) „sissesõidukeeld“ – haldusakt või kohtuotsus, millega keelatakse kolmanda riigi kodanikul liikmesriikide territooriumile sisenemine ja seal viibimine;

11) „tagasisaatmisoperatsioon“ – operatsioon, mida korraldab või koordineerib pädev asutus või toetab Frontex ja mille käigus saadetakse kolmanda riigi kodanikud ühest või mitmest liikmesriigist tagasi.

Artikkel 4

Põhiõigused

Käesoleva määruse kohaldamisel järgivad liikmesriigid täielikult asjaomast liidu õigust, sealhulgas hartat, asjaomast rahvusvahelist õigust, rahvusvahelisele kaitsele juurdepääsuga seotud kohustusi, sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ning põhiõigusi.

II PEATÜKK

TAGASISAATMISMENETLUS

1. JAGU

TAGASISAATMISE OTSUSTAMISE MENETLUS

Artikkel 5

Tagasisaatmisotsus

1. Liikmesriigi pädevad asutused teevad tema territooriumil ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku kohta tagasisaatmisotsuse, milles kõnealusele kolmanda riigi kodanikule nähakse ette või määratakse kohustus liikmesriikide territooriumilt lahkuda.

2. Tagasisaatmisotsuses

a) märgitakse lahkumistähtaeg, mis ei ületa 30 päeva ja mille lõpuks peab kolmanda riigi kodanik liikmesriikide territooriumilt lahkuma, või

b) märgitakse, et kolmanda riigi kodanik peab liikmesriikide territooriumilt viivitamata lahkuma.

Esimese lõigu punktis a osutatud lahkumistähtaega, mida ei tohi ületada, võib riigisisese õiguse kohaselt lühendada.

Liikmesriigid võivad oma riigisiseses õiguses sätestada tingimused, mille korral kas määratakse kolmanda riigi kodanikule lahkumistähtaeg või peab ta viivitamata lahkuma.

3. Erandina lõike 2 esimese lõigu punktist a võidakse tagasisaatmisotsuses näha ette lõike 1a kohane lahkumistähtaeg, mis ületab 30 päeva, võttes igakülgselt arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid.

4. Pädevad asutused võivad tagasisaatmisotsuses algselt märgitud lahkumistähtaega pikendada, võttes igakülgselt arvesse konkreetse juhtumi konkreetseid asjaolusid, eelkõige osalemist artikli 44 lõike 3 kohases tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammis või artiklis 18 sätestatud koostöökohustuse täitmist.

5. Pädevad asutused võivad tagasisaatmisotsuses algselt märgitud lahkumistähtaega lühendada, kui artiklis 18 sätestatud koostöökohustust ei täideta.

6. Kuupäev, millest alates lahkumistähtaega arvestatakse, määratakse kindlaks riigisiseses õiguses.

7. Tagasisaatmisotsus on kirjalikus vormis ning selles esitatakse faktilised ja õiguslikud põhjendused. Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse olemasolevatest õiguskaitsevahenditest ja nende õiguskaitsevahendite kasutamise tähtaegadest. Tagasisaatmisotsusest teatatakse kolmanda riigi kodanikule võimalikult kiiresti kooskõlas otsuse teinud liikmesriigi riigisisese õigusega. Kui kolmanda riigi kodaniku asukoht ei ole teada, teatatakse tagasisaatmisotsusest kooskõlas riigisisese õigusega.

8. Pädevad asutused võivad otsustada lõikes 7 osutatud faktilisi põhjuseid mitte esitada või neile juurdepääsu piirata, kui riigisisese õigusega on ette nähtud teabe saamise õiguse piiramine või kui see on vajalik avaliku korra, avaliku julgeoleku või riigi julgeoleku kaitsmiseks ning kuritegude ennetamiseks, uurimiseks, avastamiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks. Sellisel juhul tehakse kolmanda riigi kodanikule teatavaks tagasisaatmisotsuse tegemise alused, et tal oleks võimalik kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit. Kohustus teavitada kolmanda riigi kodanikku otsuse tegemise alustest ei hõlma kohustust avalikustada salastatud teavet.

9. Vastuvõtva riigi või vastuvõtvad riigid võib kindlaks määrata tagasisaatmisotsuses või artikli 10 lõike 4 kohaselt enne väljasaatmise elluviimist. Kui kolmanda riigi kodanik otsustab vabatahtlikult tagasi pöörduda muusse vastuvõtvasse riiki kui tagasisaatmisotsuses või väljasaatmisotsuses kindlaks määratud vastuvõttev riik või vastuvõtvad riigid, ei ole vaja teha uut otsust, milles määratakse kindlaks vastuvõttev riik.

10. Asjaolu, et väljasaatmine on takistatud, ei välista pädevate asutuste võimalust teha tagasisaatmisotsus. Kui tagasisaatmisotsuses on kindlaks määratud vastuvõttev riik ja kindlaks tehtud oht sunniviisilise tagasi- või väljasaatmise lubatavusele, lükatakse väljasaatmine sellesse vastuvõtvasse riiki kooskõlas artikli 11 lõike 1 punktiga a edasi.

11. Kolmanda riigi kodanikule tagatakse taotluse korral kirjalik või suuline tõlge tagasisaatmisotsuse põhipunktidest, sealhulgas teave olemasolevate õiguskaitsevahendite kohta, keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või on kõigi eelduste kohaselt võimeline aru saama. Selleks võivad pädevad asutused kasutada asjakohasel juhul standardseid tõlkevorme või masin- või automaattõlkevahendeid.

12. Tagasisaatmisotsus väljastatakse samas või eraldi aktis samal ajal ja koos otsusega, millega lõpetatakse kolmanda riigi kodaniku seaduslik riigis viibimine, või põhjendamatu viivituseta pärast seda, ja ilma et see mõjutaks V peatükis sätestatud menetluslikke tagatisi ning muid asjakohaseid liidu ja rahvusvahelise õiguse sätteid.

13. Komisjon võtab hiljemalt 17. aprillil 2027 vastu rakendusakti, millega kehtestatakse Euroopa tagasisaatmiskorralduse vorm. Euroopa tagasisaatmiskorraldus sisaldab tagasisaatmisotsuse ja asjakohasel juhul väljasaatmisotsuse peamisi elemente. Rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 47 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

14. Tagasisaatmisotsuse tegemise korral kasutavad liikmesriigid Euroopa tagasisaatmiskorraldust ja teevad selle kättesaadavaks Schengeni infosüsteemi kaudu kooskõlas määrusega (EL) 2018/1860.

15. Hiljemalt lõikes 13 osutatud rakendusakti vastuvõtmise kuupäeval alustavad liikmesriigid ja komisjon ning asjaomased liidu asutused, näiteks eu-LISA, vajaliku õigusliku ja tehnilise korra kehtestamist selle tagamiseks, et Euroopa tagasisaatmiskorralduse saaks lõikes 14 sätestatud kohustuse täitmise hõlbustamiseks kättesaadavaks teha Schengeni infosüsteemi kaudu. Komisjon ja asjaomased liidu asutused, näiteks eu-LISA, toetavad asjakohasel juhul liikmesriike.

16. Hiljemalt 17. oktoobriks 2027 rakendavad komisjon ja asjaomased liidu asutused, näiteks eu-LISA, meetmeid, millega tagatakse Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatse menetlemise võimalus, et muuta artikli 7 kohaldamine tõhusamaks.

17. Hiljemalt 17. oktoobriks 2027 teavitavad liikmesriigid komisjoni lõikes 14 osutatud kohustuse täitmiseks vajaliku õigusliku ja tehnilise korra kehtestamisest.

Artikkel 6

Erandid tagasisaatmisotsuse tegemise kohustusest

1. Liikmesriikide pädevad asutused võivad otsustada jätta tagasisaatmisotsuse tegemata juhul, kui ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik:

a) antakse üle teisele liikmesriigile määruse (EL) 2016/399 artiklis 23a sätestatud korras;

b) antakse üle teisele liikmesriigile vastavalt kahepoolsetele lepingutele ja kokkulepetele või tuginedes liikmesriikidevahelisele koostööle kooskõlas artikliga 42;

c) on isik, kelle ebaseaduslik riigis viibimine avastatakse liidust väljumisel määruse (EL) 2016/399 artikli 8 kohase välispiiril tehtava kontrolli, või kui tegemist on liikmesriigiga, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, siis riigisisese õiguse kohase samaväärse kontrolli käigus, vältides nii palju kui võimalik asjaomase kolmanda riigi kodaniku lahkumise edasilükkamist.

2. Tagasisaatmisotsust ei tehta juhul, kui kolmanda riigi kodanikul on teise liikmesriigi välja antud kehtiv elamisluba, pikaajaline viisa või muu riigis viibimise õigust andev luba .

3. Käesoleva artikli lõikes 2 osutatud juhtudel nõuab liikmesriik, kelle territooriumil kolmanda riigi kodanik ebaseaduslikult viibib, et kolmanda riigi kodanik lahkuks viivitamata teise liikmesriigi territooriumile. Kui kolmanda riigi kodanik nõudeid ei täida või kui kolmanda riigi kodaniku viivitamatu lahkumine on vajalik avaliku korra, avaliku julgeoleku või riigi julgeoleku huvides, võib liikmesriik, kelle territooriumil kõnealune kolmanda riigi kodanik ebaseaduslikult viibib, taotleda koostööd teiste liikmesriikidega vastavalt artiklile 42 või teha tagasisaatmisotsuse kooskõlas artikliga 5.

4. Tagasisaatmisotsust ei tehta juhul, kui kohaldatakse artiklis 7 sätestatud menetlust.

Artikkel 7

Teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuste tunnustamine ja täitmine

1. Liikmesriik, kus kolmanda riigi kodanik ebaseaduslikult viibib (edaspidi „otsust täitev liikmesriik“), võib tunnustada ja täita täitmisele pööratavat tagasisaatmisotsust ja asjakohasel juhul väljasaatmisotsust, mille teine liikmesriik (edaspidi „otsuse teinud liikmesriik“) on asjaomase kolmanda riigi kodaniku kohta artikli 5 lõike 1 ja artikli 10 lõike 3 kohaselt teinud. Täitmine põhineb teabel, mis on olemas Euroopa tagasisaatmiskorralduses, ning see toimub kooskõlas liikmesriigi õigusnormide ja artiklis 10 sätestatud menetlustega.

2. Tunnustamine ei pea toimuma haldusmenetluse vormis. Liikmesriigid ei pea tunnustamiseks tegema haldusotsuseid ega -akte.

3. Kui liikmesriik ei tunnusta või ei täida tagasisaatmisotsust või väljasaatmisotsust lõike 1 kohaselt, teeb see liikmesriik tagasisaatmisotsuse artiklis 5 sätestatud tingimustel või väljasaatmisotsuse artikli 10 lõike 3 kohaselt.

4. Kui liikmesriik tunnustab või täidab tagasisaatmisotsust või väljasaatmisotsust lõike 1 kohaselt, peatab ta väljasaatmise, kui tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse toime on otsuse teinud liikmesriigis peatatud, ja võib teha tagasisaatmisotsuse artiklis 5 sätestatud tingimustel.

5. Kui otsuse teinud liikmesriik peatab tagasisaatmisotsuse või tunnistab selle kehtetuks või kui haldusasutus või kohus tühistab tagasisaatmisotsuse, teeb otsust täitev liikmesriik tagasisaatmisotsuse artiklis 5 sätestatud tingimustel.

6. Otsuse teinud liikmesriik esitab otsust täitvale liikmesriigile taotluse korral tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse täitmiseks kõik vajalikud kättesaadavad andmed ja dokumendid kooskõlas määrusega (EL) 2018/1860.

7. Kõnealuse artikli kohaldamine ei piira artiklis 6 sätestatud erandite kasutamist.

8. Liikmesriigid alustavad hiljemalt artikli 5 lõikes 13 osutatud rakendusakti vastuvõtmise kuupäevaks ettevalmistavate meetmete võtmist, mis võiksid hõlbustada teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuste või väljasaatmisotsuste tunnustamist, sealhulgas asjakohasel juhul õigusliku ja tehnilise korra kehtestamine oma riiklikes süsteemides, riiklike IT-süsteemide muutmine, asjakohane koolitus ja katseprojektidega seotud tegevus.

9. Hiljemalt 17. oktoobriks 2029 hindab komisjon käesoleva artikli lõike 1 kohase vastastikuse tunnustamise rakendamist, eelkõige seoses järgmisega:

a) kas artikli 5 lõikes 15 osutatud õiguslik ja tehniline kord, millega tehakse Euroopa tagasisaatmiskorraldus Schengeni infosüsteemi kaudu kättesaadavaks, on liikmesriikide poolt kehtestatud ja toimib tõhusalt;

b) kas liikmesriigid on määranud kindlaks õigusliku ja tehnilise korra, et tagada artikli 5 lõikes 16 osutatud Euroopa tagasisaatmiskorralduse automaatne menetlemine;

c) milline on tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste tunnustamise ja täitmise tulemuslikkus;

d) milline on sellest tulenev koormus liikmesriikide kohtu- ja haldussüsteemidele ning

e) millised on asjakohaste koolituste ja katseprojektide tulemused.

10. Lõikes 9 osutatud hindamise põhjal esitab komisjon asjakohasel juhul seadusandlikud ettepanekud, mis hõlmavad sihipäraseid muudatusi tulemusliku tagasisaatmise tagamiseks, eesmärgiga kehtestada teise liikmesriigi tehtud täitmisele pööratavate tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste kohustuslik tunnustamine ja täitmine. Kui komisjon ettepanekut ei esita, peab ta esitamata jätmist põhjendama.

2. JAGU

SISSESÕIDUKEELD

Artikkel 8

Sissesõidukeelu kehtestamine

1. Tagasisaatmisotsustele lisatakse sissesõidukeeld, kui:

a) kolmanda riigi kodanik saadetakse artikli 10 kohaselt välja;

b) liikmesriikide territooriumilt lahkumise kohustust ei ole täidetud artikli 5 kohaselt kehtestatud tähtaja jooksul või

c) kolmanda riigi kodanik kujutab endast julgeolekuohtu artikli 13 tähenduses.

2. Muudel kui lõikes 1 loetletud juhtudel võivad pädevad asutused lisada tagasisaatmisotsusele või väljasaatmisotsusele sissesõidukeelu, võttes arvesse asjakohaseid asjaolusid, eelkõige kolmanda riigi kodaniku koostöövalmidust.

3. Sissesõidukeeld kehtestatakse kirjalikult tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse osana või eraldi. Sissesõidukeelust teavitatakse kolmanda riigi kodanikku keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse. Selleks võivad pädevad asutused kasutada asjakohasel juhul standardseid tõlkevorme või masin- või automaattõlkevahendeid.

4. Pädevad asutused võivad ilma tagasisaatmisotsust tegemata kehtestada sissesõidukeelu kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes on viibinud ebaseaduslikult liikmesriikide territooriumil ja kelle ebaseaduslik riigis viibimine avastatakse liidust väljumisel määruse (EL) 2016/399 artikli 8 kohaselt piiril tehtava kontrolli käigus, või kui tegemist on liikmesriigiga, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, siis riigisisese õiguse kohase samaväärse kontrolli käigus; Sellistel juhtudel võib sissesõidukeelu kehtestada ja sellest teatada pärast seda, kui kolmanda riigi kodanik on liikmesriikide territooriumilt lahkunud, vältides nii palju kui võimalik asjaomase kolmanda riigi kodaniku lahkumise edasilükkamist.

5. Kui ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik lahkub liikmesriikide territooriumilt enne tagasisaatmisotsuse tegemist, võivad pädevad asutused kehtestada sissesõidukeelu tagasisaatmisotsust tegemata.

6. Kui sissesõidukeelu kehtestamise põhjused on tekkinud pärast tagasisaatmisotsuse tegemist, võivad pädevad asutused kehtestada sissesõidukeelu ilma uut tagasisaatmisotsust tegemata.

7. Pädevad asutused võivad loobuda sissesõidukeelu kehtestamisest konkreetsetel juhtudel humanitaarsetel põhjustel, juhul kui kolmanda riigi kodanik on inimkaubanduse ohver või kui kolmanda riigi kodanik teeb pädevate asutustega igakülgselt koostööd, sealhulgas registreerudes tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammi.

8. Sissesõidukeelu kestus määratakse igal üksikjuhul kindlaks pärast kõigi oluliste asjaolude hoolikat kaalumist kuni kümneks aastaks. Ilma et see piiraks artikli 13 lõike 5 punkti a kohaldamist, võib sissesõidukeelu kehtestada maksimaalselt 20 aastaks igakülgselt põhjendatud juhtudel, kui peetakse vajalikuks kolmanda riigi kodaniku sisenemist liikmesriikide territooriumile takistada.

9. Sissesõidukeelu kehtivusaega hakatakse arvestama alates kuupäevast, mil kolmanda riigi kodanik lahkus liikmesriigi territooriumilt.

Artikkel 9

Sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamine, peatamine või kehtivusaja lühendamine

1. Ilma et see piiraks lõigete 2 ja 3 kohaldamist, võib sissesõidukeelu kehtestanud liikmesriigi pädev asutus selle kehtetuks tunnistada, peatada või selle kehtivusaega lühendada, kui kolmanda riigi kodanik tõendab, et ta on vabatahtlikult tagasi pöördunud.

2. Ilma et see piiraks lõike 3 kohaldamist, võib sissesõidukeelu kehtestanud liikmesriigi pädev asutus omal äranägemisel sissesõidukeelu kehtetuks tunnistada, peatada või selle kehtivusaega lühendada põhjendatud üksikjuhtudel, sealhulgas humanitaarsetel põhjustel, võttes arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid.

3. Ilma et see piiraks lõike 4 kohaldamist, võib kolmanda riigi kodanik, tingimusel et ta on liikmesriikide territooriumilt lahkunud, esitada igakülgselt põhjendatud taotluse sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamiseks, peatamiseks või selle kehtivusaja lühendamiseks.

4. Kolmanda riigi kodanik, kellele on kehtestatud sissesõidukeeld, mille kehtivusaeg on pikem kui artikli 8 lõike 8 või artikli 13 lõike 5 punkti a kohane kümme aastat, võib kümme aastat pärast liikmesriikide territooriumilt lahkumist taotleda otsuse teinud liikmesriigilt, et see vaataks läbi, kas sissesõidukeeld tuleb kehtetuks tunnistada, peatada või selle kehtivusaega lühendada, võttes igakülgselt arvesse kõiki asjakohaseid asjaolusid, sealhulgas asjakohasel juhul seda, kas kolmanda riigi kodanik kujutab endast endiselt julgeolekuohtu artikli 13 tähenduses ning kas sissesõidukeeld on endiselt vajalik, et takistada kolmanda riigi kodaniku sisenemist liikmesriikide territooriumile. Läbivaatamistaotlus peab olema igakülgselt põhjendatud.

5. Liikmesriigid võivad seada sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamise tingimuseks kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise kulude hüvitamise.

3. JAGU

TAGASISAATMISE TÄITMINE

Artikkel 10

Väljasaatmine

1. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed kolmanda riigi kodaniku väljasaatmiseks, kelle suhtes on tehtud tagasisaatmisotsus või väljasaatmisotsus, kui:

a) kolmanda riigi kodanik ei ole täitnud kohustust lahkuda liikmesriikide territooriumilt vastavalt artiklile 5;

b) kolmanda riigi kodanik ei tee pädevate asutustega koostööd;

c) kolmanda riigi kodanik kuulub artikli 13 kohaldamisalasse;

d) kolmanda riigi kodanik liigub teise liikmesriiki ilma loata, sealhulgas artikli 5 kohaselt kehtestatud ajavahemiku jooksul;

e) pädevad asutused peavad väljasaatmist riigisisese õiguse kohaselt vajalikuks ja proportsionaalseks muudel kui punktides a–d loetletud põhjustel.

2. Käesolev määrus ei takista liikmesriike lubamast või hõlbustamast sellise kolmanda riigi kodaniku vabatahtlikku tagasipöördumist, kes muidu saadetakse välja lõike 1 kohaselt, eelkõige juhul, kui leitakse, et see toob kaasa kiirema ja tulemuslikuma tagasisaatmise.

3. Pädevad asutused võivad väljasaatmisotsuse teha iga kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes kuulub tagasisaatmisele. Kui tehakse väljasaatmisotsus, peab see olema kirjalik ja see võib olla tehtud sama otsusega kui tagasisaatmisotsus või olla eraldi haldus- või kohtuakt või -otsus või osa mõnest muust haldus- või kohtuotsusest.

4. Kui vastuvõtvat riiki ei ole eelnevalt kindlaks määratud või kui see erineb eelnevalt määratud vastuvõtvast riigist, määrab pädev asutus enne väljasaatmise elluviimist tagasisaatmisotsuses või väljasaatmisotsuses ühe või mitu vastuvõtvat riiki.

5. Kui tehakse väljasaatmisotsus, peab see sisaldama faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse olemasolevatest õiguskaitsevahenditest ja nende õiguskaitsevahendite kasutamise tähtaegadest. Väljasaatmisotsusest teatatakse kolmanda riigi kodanikule võimalikult kiiresti kooskõlas otsuse teinud liikmesriigi riigisisese õigusega.

6. Kui tehakse väljasaatmisotsus, tagatakse kolmanda riigi kodanikule taotluse korral kirjalik või suuline tõlge kõnealuse otsuse põhipunktidest, sealhulgas teave olemasolevate õiguskaitsevahendite kohta keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse. Selleks võivad pädevad asutused kasutada asjakohasel juhul standardseid tõlkevorme või masin- või automaattõlkevahendeid.

7. Kui kolmanda riigi kodanik annab teada või kui liikmesriigi ametiasutused saavad teadlikuks asjaoludest, mis viitavad sellele, et väljasaatmine rikuks sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet, suunavad pädevad asutused kolmanda riigi kodaniku asjakohasesse menetlusse, sealhulgas asjakohasel juhul varjupaigamenetlusse kooskõlas määrusega (EL) 2024/1348, või liikmesriikide puhul, kelle suhtes kõnealune määrus ei ole siduv, kooskõlas samaväärsete sätetega, kui nad on sellised sätted riigisiseses õiguses kehtestanud, või hindavad kooskõlas riigisisese õigusega, kas väljasaatmisel järgitakse sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet . Asjaomane kolmanda riigi kodanik peab esitama võimalikult kiiresti kogu asjaomase teabe oma isikliku olukorra kohta, et põhjendada oma väidet, et väljasaatmine rikuks sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet. Pädevad asutused võivad tugineda varasemale hinnangule kõnealuse kolmanda riigi kodaniku sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise ohu kohta või seda arvesse võtta. Uus hindamine sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise ohu kohta viiakse läbi üksnes juhul, kui uus asjakohane teave on põhjendatud.

8. Liikmesriigid võivad otsustada, et sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet võib hinnata muu asutus kui pädev asutus, kes teeb tagasisaatmisotsuse või täidab seda.

9. Väljasaatmise tagamiseks võetavad sunnimeetmed peavad olema vajalikud ja proportsionaalsed ega tohi mingil juhul ületada mõistliku jõu piire. Neid rakendatakse riigisisese õiguse kohaselt kooskõlas põhiõigustega ning asjaomase kolmanda riigi kodaniku väärikust ja füüsilist puutumatust austades.

10. Õhuteed pidi väljasaatmisel võtavad liikmesriigid arvesse nõukogu otsusele 2004/573/EÜ ([28]) lisatud üldsuuniseid julgeolekusätete kohta ühisel väljasaatmisel õhuteed pidi.

Artikkel 11

Väljasaatmise edasilükkamise tingimused

1. Artikli 10 kohane väljasaatmine lükatakse edasi järgmistel asjaoludel:

a) kui see oleks vastuolus sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttega või

b) kui ja kuniks kehtib artikli 28 kohaselt tagasisaatmisotsuse peatamine.

2. Artikli 10 kohase väljasaatmise võib edasi lükata, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid. Põgenemisohu korral võib kohaldada käesoleva artikli lõike 7 kohaseid lisameetmeid.

3. Kui kolmanda riigi kodanik taotleb väljasaatmise edasilükkamist, tuleb taotlust igakülgselt põhjendada.

([28]) Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta otsus 2004/573/EÜ ühislendude korraldamise kohta seoses kolmandate riikide kodanike väljasaatmisega kahe või enama liikmesriigi territooriumilt individuaalse väljasaatmiskorralduse alusel (ELT L 261, 6.8.2004, lk 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2004/573/oj).

4. Liikmesriigid esitavad asjaomasele kolmanda riigi kodanikule kirjaliku kinnituse lõike 1 või 2 kohase edasilükkamise kohta ja tema õiguste kohta edasilükkamise vältel. Kinnituse tõlke võib kolmanda riigi kodanikule edastada suuliselt, sealhulgas suulise tõlke teenuseid kasutades, keeles, millest ta saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse.

5. Väljasaatmise edasilükkamise otsus vaadatakse läbi, kui asjaolud muutuvad.

6. Ajavahemikul, mil väljasaatmine on edasi lükatud, võetakse arvesse järgmisi kolmanda riigi kodaniku olukorda puudutavaid tahke, sealhulgas käesolevas määruses sätestatud kohustuste täitmist kolmanda riigi kodaniku poolt:

a) põhivajadused;

b) perekonna ühtsus liikmesriigi territooriumil asuvate pereliikmetega;

c) esmaabi ja haiguste põhiravi;

d) alaealiste juurdepääs põhiharidussüsteemile olenevalt nende riigis viibimise kestusest;

e) haavatavate isikute erivajadused.

7. Väljasaatmise edasilükkamise korral võib kohaldada artiklites 18, 23 ja 29 sätestatud meetmeid, kui tingimused on täidetud.

Artikkel 12

Väljasaatmise seire

Liikmesriigid näevad ette väljasaatmise sõltumatu seiremehhanismi. Liikmesriigid võivad käesoleva artikli kohaldamisel asjakohasel juhul tugineda olemasolevatele seiremehhanismidele, nagu määruse (EL) 2024/1356 kohaselt loodud struktuurid ja eksperditeadmised.

Artikkel 13

Julgeolekuohtu kujutavate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine

1. Käesolevat artiklit kohaldatakse kolmandate riikide kodanike suhtes, kui:

a) nad kujutavad endast ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule, sealhulgas juhul, kui nende kohta on sisestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1861 ([29]) artikli 24 lõike 1 punkti a kohane hoiatusteade;

b) on põhjust kahtlustada, et nad on toime pannud nõukogu raamotsuse 2002/584/JSK ([30]) artikli 2 lõikes 2 osutatud raske kuriteo või kuriteo, mille eest võib riigisisese õiguse kohaselt karistada vähemalt kahe aasta pikkuse vabadusekaotusega, või on toime pannud mitu kuritegu, mille eest võib riigisisese õiguse kohaselt karistada vähemalt ühe aasta pikkuse vabadusekaotusega;

([29]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1861, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist kontrollide valdkonnas piiril ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust (EÜ) nr 1987/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1987/2006 (ELT L 312, 7.12.2018, lk 14, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1861/oj).

([30]) Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta – teatavate liikmesriikide avaldused raamotsuse vastuvõtmisel (EÜT L 190, 18.7.2002, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2002/584/oj).

c) on põhjust kahtlustada, et nad on seotud mõne Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/541 ([31]) osutatud kuriteoga;

d) on põhjust kahtlustada, et isik kavatseb panna liikmesriigi territooriumil toime käesoleva lõike punktis b või punktis c osutatud kuriteo;

e) on põhjust kahtlustada, et nad kujutavad endast muud riigisiseses õiguses määratletud julgeolekuohtu.

2. Lõike 1 punkte b, c ja d kohaldatakse ka kolmandate riikide kodanike suhtes, kui on põhjust kahtlustada, et nad on õhutanud neis punktides osutatud kuritegusid või tegusid toime panema või on osalenud nende toimepanemises muul viisil.

3. Käesoleva artikli kohaldamisalasse kuuluvad kolmandate riikide kodanikud saadetakse artikli 10 kohaselt välja.

4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et käesoleva artikli kohaldamisalasse kuuluvate kolmandate riikide kodanike suhtes tehtud tagasisaatmisotsuseid menetletakse ja täidetakse esmajärjekorras.

5. Erandina käesoleva määruse asjakohastest sätetest võidakse käesoleva artikli kohaldamisalasse kuuluvate kolmandate riikide kodanike suhtes kohaldada:

a) artikli 8 kohaselt kehtestatud sissesõidukeeldu, mis ületab artikli 8 lõikes 8 sätestatud maksimumkestust, või tähtajatut sissesõidukeeldu, kui see on põhjendatud ja proportsionaalne kolmanda riigi kodanikust tuleneva julgeolekuriskiga; sel juhul kohaldatakse artikli 9 lõiget 4;

b) artikli 29 lõike 3 punkti c kohaselt kinnipidamist;

c) kinnipidamist vanglates, nii palju kui võimalik eraldatuna tavalistest kinnipeetavatest;

d) kinnipidamist täiendavateks ajavahemikeks, mis ületavad artikli 30 lõikes 3 osutatud maksimumkestust, ja mille määrab kindlaks kohus, võttes arvesse iga üksikjuhtumi asjaolusid, ning mille kohus vaatab läbi vähemalt iga kolme kuu järel.

6. Kui käesoleva artikli alusel ei saa tõhusalt maandada lõike 1 punktis a osutatud ohtu, mida kolmanda riigi kodanikud kujutavad endast avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule, võivad liikmesriigid kooskõlas riigisisese õigusega näha ette muid meetmeid. Asjaomase otsuse tegemisel tagavad liikmesriigid, et meede on vajalik ja proportsionaalne, arvestades selles ohu tõsidust või ohtu, mida asjaomane isik endast kujutab.

7. Liikmesriigid võivad tugineda kõigi asjakohaste asjaolude põhjalikule julgeolekualasele hindamisele, mille pädevad asutused on teinud varasemates etappides, sealhulgas varjupaiga-, viisa- ja piirikontrollimenetluste, kaasa arvatud taustakontrolli kontekstis.

([31]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/541 terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK ning muudetakse nõukogu otsust 2005/671/JSK (ELT L 88, 31.3.2017, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2017/541/oj).

Artikkel 14

Tagasisaatmine kolmandasse riiki, millega on sõlmitud leping või kokkulepe

1. Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks artikli 3 punkti 3 alapunktis g osutatud vastuvõtvasse riiki eeldab selle kolmanda riigiga lepingu või kokkuleppe sõlmimist. Sellise lepingu või kokkuleppe võib sõlmida üksnes kolmanda riigiga, kus järgitakse kooskõlas rahvusvahelise õigusega rahvusvahelisi inimõiguste standardeid ja põhimõtteid, sealhulgas sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

2. Lõike 1 kohaselt sõlmitud lepingus või kokkuleppes sätestatakse järgmine:

a) menetlused, mida kohaldatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel liikmesriikidest välja artikli 3 punkti 3 alapunktis g osutatud vastuvõtvasse riiki;

b) tingimused kolmanda riigi kodaniku viibimiseks artikli 3 punkti 3 alapunktis g osutatud vastuvõtvas riigis, sealhulgas nimetatud lepingu või kokkuleppe osaliste kohustused ja vastutus;

c) lõike 1 teises lauses osutatud kolmanda riigi kohustused;

d) kõnealuse lepingu või kokkuleppe rikkumise või artikli 3 punkti 3 alapunktis g osutatud vastuvõtva riigi olukorda kahjustava olulise muudatusega kaasnevad tagajärjed.

3. Kui käesoleva artikli lõike 1 kohaselt sõlmitud lepingus või kokkuleppes sätestatakse artikli 3 punkti 3 alapunktides a–d osutatud vastuvõtvasse riiki edasise tagasisaatmise kord, sätestatakse kõnealuses lepingus või kokkuleppes lisaks käesoleva artikli lõikes 2 esitatule ka järgmine:

a) tagajärjed juhul, kui edasine tagasisaatmine ei ole võimalik;

b) kõnealuse lepingu või kokkuleppe osaliste kohustused ja vastutus;

c) tagajärjed olulise muudatuse korral, mis mõjutab negatiivselt olukorda artikli 3 punkti 3 alapunktis g osutatud vastuvõtvas riigis;

d) sõltumatu asutus või mehhanism lepingu või kokkuleppe tulemusliku kohaldamise jälgimiseks.

Käesoleva lõike esimese lõigu kohane leping või kokkulepe võib sisaldada artikli 3 punkti 3 alapunktis g osutatud vastuvõtvas riigis kinnipidamise tingimusi.

4. Liikmesriigid teavitavad sobival ajal asjaomaseid liikmesriike lõikes 1 osutatud lepingu või kokkuleppe üle peetavatest läbirääkimistest sellise kolmanda riigiga, kellel on nende liikmesriikidega ühine piir. Liikmesriigid teavitavad komisjoni ja teisi liikmesriike kõigist lõike 1 kohaselt sõlmitud kahe- või mitmepoolsetest lepingutest ja kokkulepetest enne nende jõustumist või – juhul kui lepingut või kokkulepet kohaldatakse ajutiselt – enne selle ajutise kohaldamise algust. Komisjoni ja teisi liikmesriike teavitatakse ka selliste lepingute või kokkulepete hilisematest muudatustest või lõpetamisest.

5. Saatjata alaealisi ei saadeta tagasi artikli 3 punkti 3 alapunktis g osutatud vastuvõtvasse riiki käesoleva artikli lõikes 1 osutatud lepingu või kokkuleppe alusel.

4. JAGU

ALAEALISTE TAGASISAATMINE

Artikkel 15

Lapse huvid

Käesoleva määruse sätete kohaldamisel tuleb esikohale seada lapse huvid.

Artikkel 16

Alaealiste vanuse hindamine

1. Kui kolmanda riigi kodaniku avaldustest, olemasolevatest dokumentaalsetest tõenditest või muudest asjakohastest märkidest tulenevalt tekib kahtlusi, kas ta on alaealine või mitte, võib pädev asutus kooskõlas liidu või riigisisese õigusega korraldada vanuse hindamise. Vanuse hindamisel võib pädev asutus võtta arvesse määruse (EL) 2024/1348 artiklis 25 sätestatud menetlust.

2. Pädev asutus võib tugineda olemasolevale vanuse hindamisele, mis on tehtud tagasisaatmismenetluse varasemates etappides või muudes asjakohastes menetlustes.

3. Liikmesriik võib tunnustada teise liikmesriigi tehtud vanuse hindamise tulemusi, kui kõnealune vanuse hindamine on toimunud kooskõlas liidu õigusega.

4. Vanuse hindamisest, sealhulgas meditsiinilisest läbivaatusest keeldumine ei takista pädeval asutusel tagasisaatmismenetluse jätkamist. Sellist keeldumist võib käsitada üksnes ümberlükatava eeldusena, et kolmanda riigi kodanik ei ole alaealine.

Artikkel 17

Saatjata alaealiste tagasisaatmine

1. Muud asjakohased asutused kui tagasisaatmisotsust täitvad asutused pakuvad abi lapse huve arvesse võttes.

2. Tagasisaatmisprotsessis määratakse saatjata alaealise esindamiseks, abistamiseks ja vajaduse korral tema nimel tegutsemiseks esindaja või isik, kes on määratud kaitsma lapse huve. Tagatakse, et määratud esindaja on läbinud nõuetekohase lapsesõbraliku ja eakohase suhtluse alase koolituse ning et ta suhtleb, sealhulgas tõlketeenuseid kasutades, keeles, millest alaealine saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse. Selle isiku puhul võib olla tegemist Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1346 ([32]) alusel esindajana tegutsema määratud isikuga, kui isik on määratud asjaomase direktiivi artikli 27 kohaselt.

3. Saatjata alaealine kuulatakse ära kas otse või lõikes 2 osutatud esindaja või isiku vahendusel, sealhulgas lapse huvide kindlakstegemiseks. Hiljemalt enne saatjata alaealise väljasaatmist liikmesriigi territooriumilt veenduvad asjaomase liikmesriigi asutused, et alaealine saadetakse tagasi tema pereliikme või määratud eestkostja juurde või vastuvõtva riigi asjakohasesse vastuvõtuasutusse.

([32]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1346, milles sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT L, 2024/1346, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj).

III PEATÜKK

KOLMANDA RIIGI KODANIKU KOHUSTUSED

Artikkel 18

Koostöökohustus

1. Kolmandate riikide kodanikud peavad täitma kohustuse lahkuda liikmesriikide territooriumilt ja neil on kohustus teha liikmesriikide pädevate asutustega koostööd tagasisaatmismenetluse kõigis etappides.

2. Kolmandate riikide kodanikud esitavad pädevatele asutustele põhjendamatu viivituseta teabe kõigist muutustest oma isiklikus olukorras, mis on olulised käesoleva määruse kohaldamisel.

3. Ilma et see piiraks kohustust lahkuda liikmesriikide territooriumilt, teevad kolmandate riikide kodanikud järgmist:

a) jäävad pädevate asutuste jaoks kättesaadavaks selle liikmesriigi territooriumil, kes on pädev läbi viima kolmandate riikide kodanike suhtes kohaldatavat tagasisaatmismenetlust, ega põgene, sealhulgas teise liikmesriiki, ning ilmuvad tagasisaatmise eesmärgil toimuvaks transpordiks pädeva asutuse määratud lahkumiskohta;

b) ei takista tagasisaatmist füüsiliselt ega verbaalselt;

c) esitavad põhjendamatu viivituseta kogu teabe ning füüsilised ja digitaalsed dokumendid ja tõendid, mis on nende valduses või mida nad on kõigi eelduste kohaselt võimelised hankima, sealhulgas koopiad ja elektroonilised andmed, mis on asjakohased isiku või kodakondsuse tuvastamiseks, isikusamasuse või kodakondsuse kontrollimiseks või mis on muul viisil tagasisaatmismenetluse seisukohast olulised, ning eeskätt esitavad pädevatele asutustele isikut tõendava dokumendi või reisidokumendi või teevad koostööd isikut tõendava või reisidokumendi saamiseks;

d) ei hävita, ei jäta esitamata ega kõrvalda muul viisil teavet, dokumente ja tõendeid, millele on osutatud punktis c, ei kasuta varjunimesid kelmuse ja pettuse eesmärgil, ei esita muud valeteavet suulisel või kirjalikul kujul ega eksita ametiasutusi või takista muul viisil kelmuse ja pettuse teel tagasisaatmismenetlust;

e) annavad isikut tõendava dokumendi või reisidokumendi puudumise korral selgitusi;

f) annavad teavet läbitud kolmandate riikide, kasutatud reisimarsruutide või muude kolmandate riikide kohta, millega neil võib olla muid sidemeid, mis võivad tagasisaatmist hõlbustada;

g) esitavad liidu ja riigisiseses õiguses, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 ([33]) artikli 2 lõike 1 punktis s, määratletud biomeetrilised andmed;

h) täidavad vedajate reisinõudeid ja kolmanda riigi ametiasutuse sissesõidunõudeid, sealhulgas tervisenõudeid, kui sellised nõuded on rahvusvahelistele reisijatele üldiselt kehtestatud;

([33]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmanda riigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj).

i) esitavad pädevate asutuste nõudmisel täpsed kontaktandmed, sealhulgas praegune elukoht, aadress, telefoninumber, mille kaudu nendega on võimalik ühendust võtta, ja olemasolu korral e-posti aadress;

j) esitavad põhjendamatu viivituseta teavet punktis i osutatud kontaktandmetes toimunud muudatuste kohta;

k) järgivad kõiki artikli 20 lõikes 1 ja artikli 23 lõikes 1 sätestatud meetmeid kogu tagasisaatmismenetluse kestel;

l) esitavad asjaomaste kolmandate riikide pädevatele asutustele reisidokumentide saamiseks esitatud taotlustega seoses kogu nõutava teabe ja avaldused ning teevad vajaduse korral koostööd kolmandate riikide vastavate asutustega;

m) ilmuvad vastavalt pädevate asutuste nõudmisele kas isiklikult või videokonverentsi vahendusel liikmesriigi või kolmanda riigi pädevate asutuste ette nende asutuste kindlaks määratud kohas reisidokumentide saamiseks ning nende isikusamasuse tuvastamiseks või kodakondsuse kindlakstegemiseks;

n) osalevad tagasisaatmis- ja taasintegreerimisalases nõustamises, kui pädevad asutused seda nõuavad;

o) järgivad muid asjakohaseid riigisisese õiguse kohaseid tagasisaatmisega seotud lisameetmeid.

Kolmanda riigi kodanikule käesoleva artikli alusel kehtestatud kohustused ei piira selliste riigisiseses õiguses sätestatud kohustuste ja meetmete kohaldamist, mis ei ole seotud tagasisaatmisega.

4. Lõike 3 punktis c osutatud teave, dokumendid ja tõendid, või kui need ei ole kättesaadavad, siis nende koopiad ja elektroonilised andmed peavad sisaldama eelkõige kolmanda riigi kodanike avaldusi ja nende valduses olevat dokumentatsiooni, mis hõlmab:

a) nende nime, sünniaega ja -kohta, sugu ja kodakondsust või kodakondsuseid või asjaolu, et nad on kodakondsuseta;

b) nende pereliikmeid ja muid kolmanda riigi kodaniku isikuandmeid, kui need on asjakohased tagasisaatmismenetluse läbiviimiseks või vastuvõtva riigi kindlaksmääramiseks;

c) kolmanda riigi kodanike sellise isikut tõendava dokumendi või reisidokumendi ja selliste muude nende esitatud dokumentide liiki, numbrit, kehtivusaega ja välja andnud riiki, mida pädev asutus peab vajalikuks nende isikute tuvastamiseks, tagasisaatmismenetluse läbiviimiseks ja vastuvõtva riigi kindlaksmääramiseks;

d) teise liikmesriigi või kolmanda riigi välja antud elamislubasid või muid lubasid, mis annavad kolmanda riigi kodanikule riigis viibimise õiguse;

e) teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuseid, väljasaatmisotsuseid või sissesõidukeelde;

f) varasemat või varasemaid elukohariiki või -riike ja elukohta või -kohti, reisimarsruute, läbitud riike ja reisidokumentatsiooni.

5. Kui pädevad asutused otsustavad tagasisaatmiseks vajalikud lõike 3 punktis c osutatud dokumendid enda kätte jätta, tagavad nad, et kolmanda riigi kodanik saab põhjendamatu viivituseta nende dokumentide valguskoopiad või muud asjakohased tõendid dokumentide pädeva asutuse valdusse võtmise kohta. Vabatahtliku tagasipöördumise korral tagastavad pädevad asutused asjaomased dokumendid kolmanda riigi kodanikule kas riigist lahkumisel või kolmandasse riiki saabumisel.

6. Kolmanda riigi kodanikuga peab olema võimalik riigisiseses õiguses kindlaks määratud sidevahendite kaudu ühendust võtta. Liikmesriigid kehtestavad riigisiseses õiguses teabevahetusmeetodi ja hetke, mil teade loetakse kolmanda riigi kodaniku poolt kätte saaduks ja talle teatavaks tehtuks, või kasutavad sellise teabevahetuse jaoks liikmesriikide või liidu väljatöötatud ja/või toetatavaid digisüsteeme.

Artikkel 19

Põgenemise oht

1. Kuni ei ole tõestatud vastupidist, on üksikjuhtudel tegemist põgenemise ohuga, kui on täidetud üks või mitu järgmistest kriteeriumidest:

a) kolmanda riigi kodanik on sisenenud või liikunud ilma loata liikmesriigi territooriumile, sealhulgas pärast kolmanda riigi läbimist, või on püüdnud seda teha;

b) kolmanda riigi kodaniku kohta on tehtud tagasisaatmisotsus muus liikmesriigis kui see, mille territooriumil isik ebaseaduslikult viibib, sealhulgas juhul, kui see tehakse kindlaks määruse (EL) 2018/1860 kohaselt Schengeni infosüsteemi sisestatud hoiatusteadete kaudu;

c) kolmanda riigi kodanik ei järgi üht või mitut artikli 20 lõike 1 ja artikli 22 kohaselt kehtestatud meedet või väljendab või ilmutab selle mittejärgimise kavatsust;

d) kolmanda riigi kodanik on rikkunud kehtivat sissesõidukeeldu ja sisenenud uuesti liikmesriigi territooriumile.

2. Lõikega 1 hõlmamata juhtudel tehakse põgenemisoht kindlaks iga üksikjuhtumi asjaolude üldise hindamise alusel. Hindamisel võetakse arvesse asjaomase ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku puhul ühte või mitut järgmistest kriteeriumidest:

a) elukoha, püsiva viibimiskoha või usaldusväärse aadressi puudumine;

b) kooskõlas artikli 5 punktiga a kehtestatud lahkumistähtaja jooksul liikmesriigi territooriumilt lahkumise kohustuse täitmata jätmine;

c) peatse lahkumise korral on alust arvata, et kolmanda riigi kodanik kavatseb rikkuda artikli 18 lõike 3 punktis a sätestatud koostöökohustust;

d) valede või võltsitud isikut tõendavate dokumentide või reisidokumentide, elamislubade või viisade või riiki sisenemise tingimusi tõendavate dokumentide kasutamine, selliste dokumentide hävitamine või muul viisil kõrvaldamine, kelmuse ja pettuse eesmärgil varjunimede kasutamine, muu valeteabe suulisel või kirjalikul kujul esitamine või muul viisil tagasisaatmis- või tagasivõtumenetluse kelmuse ja pettuse teel takistamine;

e) tagasisaatmis- ja taasintegreerimisalases nõustamises mitteosalemine, kui osalemist nõuab pädev asutus;

f) puuduvad sotsiaalsed sidemed, eelkõige perekondlikud, ja tema elatusvahendid on ebapiisavad;

g) artikli 18 lõike 3 punktides a–d, f, h, k, l ja m sätestatud kohustuste täitmata jätmine, sealhulgas koostöö puudumine reisidokumentide hankimisel;

h) muud kui punktides a–g sätestatud kriteeriumid, kui need on ette nähtud riigisisese õigusega.

IV PEATÜKK

TAGASIPÖÖRDUMIST SOODUSTAVAD MEETMED JA KINNIPIDAMISE ALTERNATIIVID

Artikkel 20

Isiku kättesaadavus tagasisaatmiseks

1. Tulemusliku tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja tagamiseks või selleks, et veelgi soodustada lahkumis- ja koostöökohustuste täitmist, võivad liikmesriigid kehtestada kolmanda riigi kodaniku suhtes ühe või mitu järgmistest meetmetest:

a) kohustus jääda liikmesriigi territooriumil teatavasse geograafilisse piirkonda, kus ta saab vabalt liikuda;

b) kohustus elada konkreetsel aadressil või pädevate asutuste määratud kohas;

c) kohustus ilmuda kindlaksmääratud aegadel pädevasse asutusse isiklikult või riigisiseses õiguses ette nähtud vahendite vahendusel;

d) muud kui punktides a–c osutatud meetmed, kui need on ette nähtud riigisiseses õiguses.

2. Lõikes 1 osutatud meetmeid kohaldatakse üksnes niivõrd, kui see on kooskõlas haavatavate isikute erivajaduste ja lapse huvidega.

3. Lõikes 1 osutatud meetmeid võib rakendada ka kolmanda riigi kodanike suhtes, keda ei saa välja saata seetõttu, et nad ei tee pädevate asutustega koostööd.

4. Taotluse korral võivad pädevad asutused anda kolmanda riigi kodanikule loa ajutiselt lõikes 1 osutatud meedet mitte järgida.

5. Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse sellest, kas lõike 4 kohane luba antakse või mitte.

6. Kolmanda riigi kodanik ei pea küsima lõike 4 kohast luba, et minna ametiasutustega kokkulepitud kohtumistele või ilmuda kohtusse, kui vastasel juhul rikutaks lõike 1 kohaseid kohustusi ja kui asjaomase kolmanda riigi kodaniku kohalolu on vajalik. Kolmanda riigi kodanik teatab sellistest kohtumistest eelnevalt pädevatele asutustele.

7. Lõike 1 punktide b ja c kohaselt tehtavad otsused on kirjalikus vormis, need peavad olema proportsionaalsed ja võtma arvesse asjaomase kolmanda riigi kodaniku konkreetseid asjaolusid.

8. Kolmanda riigi kodanikku teavitatakse igast otsusest kohaldada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud meetmeid ja sellise otsuse täitmata jätmise tagajärgedest, sealhulgas artikli 29 kohasest kinnipidamisest.

Artikkel 21

Uurimismeetmed

1. Ilma et see piiraks võimalust rakendada kooskõlas riigisisese õigusega muudel tagasisaatmisega mitte seotud põhjustel uurimismeetmeid, võivad liikmesriikide pädevad asutused, juhul kui see on tulemusliku tagasisaatmise ettevalmistamiseks või tagamiseks vajalik, proportsionaalne ja igakülgselt põhjendatud, teha järgmist:

a) otsida kolmanda riigi kodanik läbi ja kohtu või haldusorgani loal või kooskõlas asjakohase riigisisese õigusega otsida läbi tema elukoht või muud asjakohased ruumid, kui see on vajalik, proportsionaalne ja igakülgselt põhjendatud läbiotsimise kiireloomulisusega;

b) rakendada haldusmeetmeid, et tagada riigisiseses õiguses sätestatud biomeetriliste andmete, sealhulgas sõrmejälgede andmise kohustuse täitmine, mis võib hõlmata võimalust kasutada viimase abinõuna sunnivahendeid, kui kolmanda riigi kodanik ei anna biomeetrilisi andmeid, nagu on nõutud artikli 18 lõike 3 punktis g;

c) otsida läbi ja arestida isiklikke asju, elektroonikaseadmeid ja muid asjakohaseid esemeid;

d) rakendada muid uurimismeetmeid, kui see on riigisiseses õiguses ette nähtud.

2. Lõike 1 punktide a, b ja c kohaseid uurimismeetmeid võib võtta ilma asjaomase kolmanda riigi kodaniku nõusolekuta.

3. Kooskõlas lõike 1 punktidega a, b ja c kehtestatud uurimismeetmete puhul järgitakse põhiõigusi ning nende suhtes kohaldatakse liidu ja liikmesriigi õiguses sätestatud kaitsemeetmeid ja õiguskaitsevahendeid.

Artikkel 22

Tagajärjed koostöökohustuse täitmata jätmise korral

Artikli 18 lõikes 1 sätestatud koostöökohustuse ja artikli 18 lõikes 3 sätestatud nõuete täitmata jätmise korral kehtestavad liikmesriigid asjaomase kolmanda riigi kodaniku suhtes ühe või mitu artikli 20 lõikes 1 sätestatud meedet ning võivad kehtestada ühe või mitu järgmistest meetmetest, mis peavad olema tõhusad ja proportsionaalsed:

a) teatavate hüvitiste ja toetuste andmisest keeldumine või nende vähendamine, kui selline võimalus on riigisisese õigusega ette nähtud, välja arvatud juhul, kui selle tulemusel ei suudaks kolmanda riigi kodanik oma põhivajadusi katta;

b) vabatahtlikku tagasipöördumist soodustavate stiimulite andmisest keeldumine või nende vähendamine, sealhulgas artikli 44 lõike 3 kohaste tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammide raames abi andmisest keeldumine või selle vähendamine;

c) tööloa andmisest keeldumine või selle äravõtmine, kui see on riigisisese õigusega ette nähtud;

d) sissesõidukeelu kestuse pikendamine kuni artikli 8 lõikes 8 sätestatud kohaldatava maksimumkestuseni;

e) kriminaalkaristused, sealhulgas vangistus, kui need on riigisisese õigusega ette nähtud;

f) rahalised karistused;

g) muud kui punktides a–f osutatud meetmed või tagajärjed, kui need on riigisisese õigusega ette nähtud.

Artikkel 23

Kinnipidamise alternatiivid

1. Võttes arvesse asjaomase kolmanda riigi kodaniku konkreetset olukorda, sealhulgas artikli 19 kohaselt hinnatud põgenemisohu suurust, võivad liikmesriigid kehtestada kinnipidamisele ühe või mitu järgmist alternatiivi:

a) piisava rahalise tagatise andmine;

b) elektroonilise seire rakendamine;

c) muud kui punktides a ja b osutatud meetmed, kui see on riigisisese õigusega ette nähtud.

2. Lõikes 1 osutatud meetmete peamine eesmärk on tagada kolmanda riigi kodaniku tulemuslik ja kiire tagasisaatmine.

3. Lõikes 1 osutatud meetmete kohaldamise otsuses märgitakse asjakohased faktilised ja õiguslikud asjaolud.

4. Kolmandate riikide kodanikke teavitatakse kirjalikult igast otsusest kohaldada lõikes 1 osutatud meetmeid ning selle otsuse täitmata jätmise tagajärgedest, sealhulgas artikli 29 kohasest kinnipidamisest.

5. Liikmesriigid tagavad, et kohus vaatab lõikes 1 osutatud meetmete kohaldamise otsused läbi asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel või *ex officio*.

V PEATÜKK

KAITSEMEETMED JA ÕIGUSKAITSEVAHENDID

1. JAGU

MENETLUSLIKUD TAGATISED

Artikkel 24

Õigus saada teavet

1. Pädevad asutused tagavad, et kolmanda riigi kodanikke, kelle suhtes kohaldatakse tagasisaatmist, teavitatakse järgmisest:

a) menetluse eesmärk;

b) kolmandate riikide kodanike kohustused , nagu on sätestatud artiklites 18 ja 20, artikli 22 ja artikli 29 lõike 3 punkti e kohased kohustuste täitmata jätmise tagajärjed, isiku tagasisaatmist käsitleva hoiatusteate olemasolu Schengeni infosüsteemis ning teise liikmesriigi poolt kooskõlas artikliga 7 tehtud tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse tunnustamine ja täitmine;

c) artikli 44 kohane tagasisaatmis- ja taasintegreerimisalane nõustamine ja asjaomased programmid;

d) nende menetlusõigused kooskõlas käesoleva määruse ja riigisisese õigusega, eelkõige õigus õigusabile ja esindamisele vastavalt artiklile 25.

2. Lõike 1 kohaselt esitatud teave tuleb edastada põhjendamatu viivituseta keeles, millest kolmanda riigi kodanik saab aru või millest arusaamist temalt mõistlikult eeldatakse. Teabe võib esitada standardsetel teabelehtedel kas paberkandjal või elektrooniliselt ning vajaduse korral võib seda täiendada suuliselt, kasutades kirjaliku ja suulise tõlke teenuseid. Saatjata alaealiste puhul esitatakse teave eakohasel viisil ning artikli 17 lõikes 2 osutatud esindaja või alaealist abistama määratud isiku osalusel.

3. Kui pädev asutus jätkab väljasaatmist tagasisaatmis- või väljasaatmisotsuse alusel, milles on kindlaks määratud mitu vastuvõtvat riiki, tuleb kolmanda riigi kodanikule piisavalt aegsasti enne väljasaatmist teada anda, millisesse vastuvõtvasse riiki välja saadetakse.

Artikkel 25

Õigusabi ja esindamine

1. Kui kooskõlas artikliga 27 on kohtule esitatud edasikaebus, tagavad liikmesriigid kolmanda riigi kodaniku taotluse korral talle vajaliku tasuta õigusabi ja tema esindamise.

2. Pädevad asutused tagavad, et saatjata alaealisi esindatakse ja abistatakse viisil, mis võimaldab neil käesolevast määrusest tulenevaid õigusi kasutada ja kohustusi täita.

3. Tasuta õigusabi ja esindamist võivad pakkuda õigusnõustajad või muud vastava kvalifikatsiooniga isikud, kes on riigisisese õiguse kohaselt tunnustatud või volitatud kolmanda riigi kodanikke abistama või esindama, või valitsusvälised organisatsioonid, kellel on riigisisese õiguse kohased volitused kolmanda riigi kodanikele õigusabiteenuste osutamiseks ja nende esindamiseks.

4. Liikmesriigid ei pea edasikaebemenetluses tasuta õigusabi ja esindamist pakkuma, kui:

a) leitakse, et kolmanda riigi kodanikul on piisavalt vahendeid õigusabi ja esindamise võimaldamiseks tema enda kulul;

b) leitakse, et edasi kaebamisel ei ole ilmseid eduvõimalusi või see on kuritarvitav;

c) edasikaebus või asja läbivaatamise taotlus on jõudnud teise või edasisse edasikaebeastmesse vastavalt sellele, mis on riigisiseses õiguses ette nähtud, kaasa arvatud uuesti ärakuulamise ja edasikaebuse uuesti läbivaatamise korral;

d) kolmanda riigi kodanikku juba abistab või esindab õigusnõustaja.

5. Tasuta õigusabi ja esindamist taotlev kolmanda riigi kodanik peab avaldama oma rahalise olukorra ja teavitama viivitamata pädevaid asutusi kõigist olulistest muutustest oma rahalises olukorras, välja arvatud juhul, kui riigisisese õigusega on ette nähtud tasuta õigusabi ja esindamine, olenemata isiku rahalisest olukorrast.

6. Välja arvatud saatjata alaealistele osutatava abi puhul võivad liikmesriigid teha järgmist:

a) piirata tasuta õigusabi ja esindamist rahaliselt või ajaliselt, tingimusel et sellised piirangud ei ole meelevaldsed ega piira põhjendamatult juurdepääsu tasuta õigusabile ja esindamisele;

b) taotleda kantud kulude täielikku või osalist hüvitamist juhul, kui kolmanda riigi kodaniku rahaline olukord on tagasisaatmismenetluse ajal paranenud või kui otsus pakkuda tasuta õigusabi ja esindamist tehti kolmanda riigi kodaniku esitatud valeandmete põhjal;

c) ette näha, et tasude ja muude kulude ja nende hüvitamise puhul koheldakse õigusabi ja esindamisega seotud küsimustes kolmanda riigi kodanikke võrdväärselt sellega, kuidas liikmesriik üldiselt oma kodanikke kohtleb, ent mitte soodsamalt.

7. Liikmesriigid sätestavad konkreetsed menetlusnormid selle kohta, kuidas tasuta õigusabi ja esindamise taotlusi seoses edasikaebusega kooskõlas artikliga 27 esitatakse ja menetletakse, või kohaldavad sarnaste riigisiseste taotluste kohta kehtivaid norme, tingimusel et need normid ei muuda tasuta õigusabi ja esindamise saamist ülemäära keeruliseks või võimatuks.

8. Kui otsuse mitte võimaldada tasuta õigusabi ja esindamist teeb asutus, mis ei ole kohus, tuues põhjuseks, et edasikaebusel ei leita olevat ilmseid eduvõimalusi või seda peetakse kuritarvitavaks, on taotlejal õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, et kohtus selline otsus vaidlustada.

9. Liikmesriigid võivad kooskõlas riigisisese õigusega ette näha tasuta õigusabi ja esindamise haldusmenetluses.

2. JAGU

ÕIGUSKAITSEVAHENDID

Artikkel 26

Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

1. Asjaomasele kolmanda riigi kodanikule võimaldatakse tõhus õiguskaitsevahend artikli 5 lõikes 1, artiklis 8 ja artikli 10 lõikes 3 osutatud otsuste vaidlustamiseks riigisisese õiguse alusel pädevas kohtus.

2. Tõhusa õiguskaitsevahendiga nähakse ette nii faktiliste kui ka õiguslike asjaolude täielik läbivaatamine.

3. Kui toimikus olevatest materjalidest, mis on esitatud tagasisaatmis- või väljasaatmisotsuse vaidlustamiseks kasutatava õiguskaitsevahendi eest pädevale kohtule ning mida on pärast võistlevat menetlust täiendatud või selgitatud, nähtub, et esineb oht kolmanda riigi kodaniku sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubatavusele, kontrollitakse sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttest tulenevate nõuete täitmist.

4. Tagasisaatmisotsuse mitteolemusliku osa tühistamine või kehtetuks tunnistamine ei too kaasa asjaomase otsuse ülejäänud osa tühisust või kehtetust.

Artikkel 27

Edasikaebuse esitamine pädevale kohtule

1. Käesoleva määruse kohaldamisel kehtestavad liikmesriigid oma riigisiseses õiguses artikli 5 lõikes 1, artiklis 8 ja artikli 10 lõikes 3 osutatud otsuste vaidlustamiseks tähtaja, mille jooksul saab esimese astme kohtule edasikaebuse esitada, kuid mis ei ole pikem kui 14 päeva.

Erandina esimesest lõigust võivad liikmesriigid, kes on hiljemalt 16. oktoobriks 2026 kehtestanud oma riigisiseses õiguses edasikaebuse esitamiseks tähtaja, mis on 30 päeva või pikem, säilitada või sätestada riigisiseses õiguses edasikaebuse esitamise tähtaja, mis ei ole pikem kui 30 päeva.

2. Lõikes 1 osutatud tähtaegu hakatakse arvestama alates kuupäevast, mil kolmanda riigi kodanikku artikli 5 lõikes 1, artiklis 8 ja artikli 10 lõikes 3 osutatud otsusest teavitatakse või loetakse riigisisese õiguse kohaselt teavitatuks.

3. Kui tagasisaatmisotsus põhineb samal aktil kui otsus, millega keeldutakse andmast luba seaduslikuks riigis viibimiseks või seaduslik riigis viibimine lõpetatakse, või see otsus on tehtud samas aktis, võivad tagasisaatmisotsuse edasikaebamise tähtajad olla need, mis on riigisiseses õiguses ette nähtud seadusliku riigis viibimise lõpetamise või selleks loa andmise keeldumise otsuse edasikaebamiseks.

4. Kui sissesõidukeeld kehtestatakse või väljasaatmisotsus tehakse koos artikli 5 lõike 12 kohase tagasisaatmisotsusega, tuleb need koos asjaomase tagasisaatmisotsusega edasi kaevata samas kohtus, sama menetluse ja sama tähtaja jooksul. Kui sissesõidukeeld kehtestatakse või väljasaatmisotsus tehakse tagasisaatmisotsusest eraldi või see on ainus vaidlustatav otsus, võib selle eraldi edasi kaevata.

Artikkel 28

Peatav mõju

1. Kuigi käesoleva määrusega ei nähta ette, et edasikaebamisel on automaatselt peatav mõju, peavad liikmesriigid täielikus kooskõlas harta artikliga 47 tagama, et pädev esimese astme kohus võib väljasaatmise peatada enne artikli 5 ja artikli 10 lõike 3 kohaselt tehtud otsuste täitmist. Väljasaatmine võidakse peatada asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel artikli 27 kohase edasikaebuse esitamise tähtajaks või, kui edasikaebus on esitatud, selle edasikaebuse lahendi tegemiseni, välja arvatud juhul, kui riigisiseses õiguses on ette nähtud ka see, et sellise otsuse täitmise võib peatada *ex officio*. See lõige ei piira selliste riigisiseste õigusaktide sätete kohaldamist, milles nähakse ette, et esimese astme kohtus kasutatavatel õiguskaitsevahenditel on automaatselt peatav mõju.

2. Lõike 1 kohase taotluse hindamisel võib kohus tugineda kohtule esitatud toimikus olevatele materjalidele, sealhulgas tagasisaatmismenetluse ja asjakohasel juhul varjupaigamenetluse varasemates etappides tehtud asjakohaste asjaolude hindamisele.

3. Kui esimese või järgneva edasikaebamisotsuse peale esitatakse uus edasikaebus, ei peatata väljasaatmist, välja arvatud juhul, kui riigisiseses õiguses on ette nähtud selliste õiguskaitsevahendite peatav mõju või kui kolmanda riigi kodanik taotleb peatamist ja pädev kohus otsustab selle taotluse rahuldada, võttes igakülgselt arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid.

VI PEATÜKK

KINNIPIDAMINE

Artikkel 29

Kinnipidamise alused

1. Liikmesriigid võivad kolmanda riigi kodanikku käesoleva määruse kohaselt kinni pidada igat üksikjuhtumit eraldi hinnates ning üksnes juhul, kui kinnipidamine on proportsionaalne.

2. Liikmesriigid võivad kolmanda riigi kodanikku kinni pidada üksnes tagasisaatmise eesmärgil, sealhulgas tagasisaatmise ettevalmistamiseks, tagasivõtmiseks või väljasaatmise elluviimiseks.

3. Kolmanda riigi kodanikku võib kinni pidada üksnes ühel või mitmel järgmisel kinnipidamise alusel:

a) põgenemisoht, mis tehakse kindlaks kooskõlas artikliga 19;

b) kolmanda riigi kodanik hoiab kõrvale tagasivõtmisest, tagasisaatmise ettevalmistamisest või väljasaatmisest või takistab neid;

c) kolmanda riigi kodanik kujutab endast julgeolekuohtu artikli 13 tähenduses;

d) isiku tuvastamiseks või isikusamasuse kontrollimiseks või kodakondsuse kindlakstegemiseks või kontrollimiseks;

e) artikli 18 lõike 3 punktides a–d, f, h, k, l ja m sätestatud kohustuste täitmata jätmine, sealhulgas koostöö puudumine reisidokumentide hankimisel;

f) muud vajalikud ja proportsionaalsed asjakohased tagasisaatmisega seotud põhjused, mis on ette nähtud riigisiseses õiguses, et tagada tulemuslikud tagasisaatmismenetlused.

4. Kinnipidamise rakendamise otsustab haldusasutus või kohus. Kinnipidamise otsus tehakse kirjalikult ning selles esitatakse selle aluseks olevad faktilised ja õiguslikud asjaolud ning teave kättesaadavate õiguskaitsevahendite kohta. Otsus tehakse kolmanda riigi kodanikule teatavaks suuliselt või kirjalikult keeles, millest ta saab aru või millest arusaamist temalt võib mõistlikult eeldada, sealhulgas kasutades suulise või kirjaliku tõlke teenuseid.

5. Kui kolmanda riigi kodanik peetakse lõike 2 kohaselt kinni, võtavad liikmesriigid arvesse seda, kas tegemist on haavatava isikuga.

Artikkel 30

Kinnipidamisaeg

1. Kinnipidamine kestab võimalikult lühikest aega, ent seni, kuni esinevad artiklis 29 sätestatud kinnipidamise alused ning kuni on vaja, et tagada kolmanda riigi kodaniku tulemuslik ja edukas tagasisaatmine.

2. Kui selgub, et artiklis 29 sätestatud aluseid enam ei esine, vabastatakse kolmanda riigi kodanik kinnipidamisest vastavalt käesolevale määrusele. Selline vabastamine ei välista meetmete kohaldamist kooskõlas artiklitega 20 ja 23.

3. Ühes liikmesriigis ei või isikut kinni pidada kauem kui 12 kuud. Kui tagasisaatmismenetlus kestab tõenäoliselt kauem, kuna asjaomane kolmanda riigi kodanik ei tee koostööd või kolmandatelt riikidelt vajaliku dokumentatsiooni hankimine viibib, või muudel riigisiseses õiguses sätestatud erakorralistel asjaoludel, võib kohaldada pikemat kinnipidamisaega, kuid see ei või ületada 24 kuud ühes liikmesriigis.

Kui kolmanda riigi kodanik on kolinud teise liikmesriiki ja tema tegevus on käsitatav artikli 29 lõike 3 kohase kinnipidamise alusena, hakkab kehtima uus kinnipidamisaeg.

4. Kinnipidamist võib pärast lõike 3 kohase 24 kuu pikkuse maksimaalse kinnipidamisaja möödumist pikendada täiendavate ajavahemike kaupa, mis ei ületa kuute kuud, kui on olemas põgenemisoht ja kui ühe või mitme järgmise asjaolu muutumine näitab, et on tekkinud väljasaatmise mõistlik väljavaade:

a) kolmanda riigi kodaniku isiku kohta on saadud uut olulist teavet;

b) reisidokument on saadud või võib mõistlikult eeldada, et see saadakse asjaolude muutumise tõttu;

c) koostöö asjaomase kolmanda riigiga on paranenud.

Kui pädev asutus peab kolmanda riigi kodanikku käesoleva lõigu kohaselt kinni, käsitleb ta seda juhtumit prioriteetsena, et tagada võimalikult lühike kinnipidamisaeg.

5. Lõigete 3 ja 4 kohaste kinnipidamisaegade maksimaalse kestuse möödumine ei välista kooskõlas artiklitega 20 ja 23 meetmete kohaldamist.

6. Kui kolmanda riigi kodanik teeb kinnipidamise jooksul oma tagasisaatmise osas koostööd, korraldatakse asjakohasel juhul selle kolmanda riigi kodaniku vabatahtlik tagasipöördumine põhjendamatu viivituseta. Kinnipidamine võib asjakohasel juhul jätkuda kuni riigist lahkumiseni, et tagada tulemuslik tagasisaatmine kooskõlas lõigetega 3 ja 4.

Artikkel 31

Kinnipidamiskorralduste läbivaatamine

1. Liikmesriigid tagavad, et kinnipidamine vaadatakse läbi vähemalt iga kuue kuu järel kas asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel või *ex officio*.

2. Liikmesriigid tagavad, et saatjata alaealiste kinnipidamine vaadatakse läbi *ex officio* vähemalt iga kolme kuu järel või asjaomase saatjata alaealise või tema artikli 17 lõike 2 kohaselt määratud esindaja või isiku taotlusel.

3. Kui haldusasutus on määranud kinnipidamise või seda pikendanud, teevad liikmesriigid järgmist:

a) tagavad kinnipidamise õiguspärasuse kohtuliku läbivaatamise, mille kohta tehakse otsus võimalikult kiiresti pärast kinnipidamise algust riigisiseses õiguses sätestatud tähtaja jooksul; või

b) annavad asjaomasele kolmanda riigi kodanikule õiguse algatada menetlus kinnipidamise õiguspärasuse kohtulikuks läbivaatamiseks, mille käigus tehakse pärast kinnipidamise algust võimalikult kiiresti otsus riigisiseses õiguses sätestatud tähtaja jooksul. Sellisel juhul teavitavad liikmesriigid pärast kinnipidamist asjaomast kolmanda riigi kodanikku viivitamata sellise menetluse algatamise võimalusest.

Kui kolmanda riigi kodanikku peetakse kinni kauem kui artikli 30 lõike 4 kohane maksimaalne 24-kuuline kinnipidamisaeg ja nimetatud pikendamine ületab kolme kuud, vaatab kohus kinnipidamise läbi vähemalt iga kolme kuu järel.

Artikkel 32

Kinnipidamistingimused

1. Kinnipidamine toimub üldiselt spetsiaalsetes asutustes, mis hõlmab ka muude asutuste spetsiaalseid üksusi. Kui liikmesriigil ei ole võimalik isikuid niisugustes asutustes kinni pidada ja ta peab kasutama majutamist vanglatüüpi kinnipidamisasutuses, hoitakse kolmanda riigi kodanikke nii palju kui võimalik eraldatuna tavalistest kinnipeetavatest.

2. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele tagatakse vabas õhus viibimise võimalused. Vabas õhus viibimise võimalusi võib kindlaks ajavahemikuks piirata, kui see on vajalik ja proportsionaalne kinnipidamisasutuse hea toimimise tagamiseks.

3. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele võimaldatakse soovi korral võtta aegsasti ühendust seaduslike esindajate, pereliikmete ja pädevate konsulaarasutustega.

4. Erilist tähelepanu pööratakse kinnipeetud haavatavate isikute erivajadustele . Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele võimaldatakse esmaabi ja haiguste põhiravi.

5. Seaduslikel esindajatel, pereliikmetel, pädevatel konsulaarasutustel ning asjakohastel ja pädevatel riiklikel, rahvusvahelistel ja valitsusvälistel organisatsioonidel ja asutustel võimaldatakse külastada kõiki kinnipidamisasutusi ning suhelda kolmanda riigi kodanikega ja külastada neid tingimustes, mis tagavad nende privaatsuse. Selliste külastuste tegemiseks võib nõuda loa taotlemist ja muude asjakohaste tingimuste täitmist, sealhulgas eelneva asjakohase juurdepääsuloa väljastamist pädeva asutuse poolt kooskõlas riigisisese õigusega. Liikmesriigid võivad kehtestada sellele juurdepääsule piirangud riigisisese õiguse alusel, kui need piirangud on objektiivselt vajalikud kinnipidamisasutuse turvalisuse, avaliku korra või halduskorralduse jaoks.

6. Kinnipeetud kolmanda riigi kodanikele esitatakse teave, milles selgitatakse kinnipidamisasutuses kohaldatavaid eeskirju ning märgitakse nende õigused ja kohustused keeles, millest nad saavad aru või millest arusaamist neilt mõistlikult eeldatakse. Asjaomane teave hõlmab ka teavet nende riigisisesest õiguse kohase õiguse kohta võtta ühendust lõikes 3 ja 5 osutatud isikute ja asutustega.

7. Kolmanda riigi kodanike suhtes, kes kujutavad endast artikli 13 kohaselt julgeolekuohtu, võib kinnipidamisasutustes rakendada tõhustatud julgeolekumeetmeid, sealhulgas rangemaid eraldusmeetmeid või suuremat järelevalvet, seni, kuni see on rangelt vajalik ohu maandamiseks ja nende tagasisaatmise hõlbustamiseks.

Artikkel 33

Saatjata alaealiste ja alaealistega perede kinnipidamise tingimused

1. Saatjata alaealisi ja alaealistega peresid peetakse kinni üksnes viimase abinõuna ja üksnes võimalikult lühikese aja jooksul, mis on asjakohane, võttes arvesse lapse huve.

2. Kinnipidamisajaks majutatakse saatjata alaealised ja alaealistega pered eraldi majutuskohas, mis tagab neile piisava privaatsuse. Kinnipidamisasutuse töötajad peavad olema läbinud asjakohase koolituse ning kinnipidamisasutus peab olema kohandatud alaealiste vajadustega ning nende vanuse ja sooga.

3. Kinnipeetud alaealistel on võimalus tegeleda vaba aja tegevustega, sealhulgas eakohaste mängude ja harrastustega, ning neil on juurdepääs haridusele või haridustegevusele vormis, mis on nende kinnipidamise kestust arvestades kõige sobivam.

VII PEATÜKK

TAGASIVÕTMINE

Artikkel 34

Tagasivõtmine

1. Pärast tagasisaatmisotsuse tegemist algatavad pädevad asutused asjakohasel juhul Frontexi toetusel tagasivõtmise, seahulgas kohaldataval juhul seoses kolmanda riigi kodaniku kodakondsuse kinnitamise, kolmanda riigi kodanikule reisidokumendi väljaandmise ja tagasisaatmisoperatsiooni korraldamisega.

Kohaldataval juhul kasutatakse Euroopa tagasisaatmise reisidokumenti kooskõlas kohaldatava tagasivõtukokkuleppe ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/1953 ([34]).

2. Kolmandates riikides toetavad tagasivõtmist liidu rahastatavad spetsiaalsed liidu tagasisaatmise kontaktametnikud. Sellised kontaktametnikud on osa liidu delegatsioonide struktuurist ning nad teevad tihedat koostööd komisjoniga, et saavutada asjakohased liidu poliitika prioriteedid.

Artikkel 35

Välismõõde ja koostöö kolmandate riikidega

Liit ja liikmesriigid tagavad, et tagasisaatmispoliitika välismõõde on rändehalduse tervikliku lähenemisviisi lahutamatu osa.

([34]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1953, mis käsitleb Euroopa reisidokumendi kehtestamist riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu 30. novembri 1994. aasta soovitus (ELT L 311, 17.11.2016, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1953/oj).

Kui tehakse kindlaks, et kolmas riik ei tee koostööd, või kui ühel või mitmel liikmesriigil on raskusi seoses kolmandate riikide koostööga tagasivõtmise valdkonnas, võtavad liit ja liikmesriigid asjakohaseid meetmeid, sealhulgas kasutavad tingimuslikkust kõigi asjakohaste poliitikameetmete ja vahendite puhul, nagu viisapoliitika ning kaubandus ja areng, nagu on sätestatud neid valdkondi reguleerivates liidu seadusandlikes aktides ja nagu see on ette nähtud liikmesriikidele, kelle suhtes need aktid on siduvad, et toetada prognoositavaid ja tõhusaid tagasisaatmismenetlusi kolmandate riikidega ning tagada tulemuslik ja püsiv koostöö tagasivõtmise valdkonnas.

VIII PEATÜKK

ISIKUANDMETE JAGAMINE JA EDASTAMINE

Artikkel 36

Teabe jagamine liikmesriikide vahel

1. Liikmesriigid kasutavad käesoleva määruse rakendamiseks kõiki asjakohaseid koostöö- ja teabevahetusvahendeid.

2. Teabevahetus toimub liikmesriigi taotlusel ning see võib toimuda üksnes liikmesriikide pädevate asutuste vahel.

3. Liikmesriigid edastavad üksteisele taotluse korral kättesaadava teabe käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluva kolmanda riigi kodaniku kohta, et viia läbi tagasisaatmismenetlus ning anda tagasipöördumis- ja taasintegreerimisabi.

4. Kui käesoleva artikli lõikes 3 osutatud teavet saab vahetada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/818 ([35]) artikli 4 punktis 15 määratletud ELi infosüsteemide kaudu või täiendava teabe kaudu kooskõlas määrusega (EL) 2018/1860, toimub sellise teabe vahetus üldreeglina üksnes nende vahendite kaudu.

5. Teabetaotluses tuleb esitada selle aluseks olevad alused.

6. Lõikes 3 osutatud teave võib sisaldada eelkõige järgmist:

a) teave, mis on vajalik kolmanda riigi kodaniku isikusamasuse ning kohaldataval juhul tema pereliikmete, sugulaste ja muude perekondlike suhete tuvastamiseks;

b) kooskõlas määrusega (EL) 2024/1358 kolmanda riigi kodanikult võetud biomeetriliste andmetega seotud teave;

c) teave kolmanda riigi kodaniku kodakondsuse ja mis tahes reisidokumentide kohta;

d) teave kolmanda riigi kodaniku elukohtade, läbitud marsruutide, räägitavate keelte ja kontaktandmete (nt e-posti aadressid ja telefoninumbrid) kohta;

e) teave liikmesriigi või kolmanda riigi antud elanikustaatuse või riigis viibimise õigust andvate lubade, sealhulgas elamisõigust tõendavate dokumentide või viisade ning nende taotlemise või pikendamise kohta;

([35]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2019. aasta määrus (EL) 2019/818, millega luuakse ELi infosüsteemide koostalitlusvõime raamistik politsei- ja õiguskoostöö, varjupaiga ja rände valdkonnas ning muudetakse määrusi (EL) 2018/1726, (EL) 2018/1862 ja (EL) 2019/816 (ELT L 135, 22.5.2019, lk 85, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/818/oj).

f) kolmanda riigi kodaniku tagasisaatmisoperatsiooniga seotud teave;

g) teave kolmanda riigi kodaniku taasintegreerimise kohta kohaldataval juhul koos teabega haavatavuse kohta;

h) kolmanda riigi kodaniku suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse põhjendused;

i) teave selle kohta, kuidas kolmanda riigi kodanik täidab artiklist 18 tulenevaid kohustusi või järgib artikli 20 kohaseid meetmeid;

j) teave selle kohta, kas kolmanda riigi kodanikku peeti kinni või kohaldati kinnipidamise alternatiive;

k) teave, mis on seotud karistusregistriga või ohuga, mida kolmanda riigi kodanik kujutab avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule;

l) teave kolmanda riigi kodaniku haavatavuse, tervise ja meditsiiniliste vajaduste kohta.

7. Taotluse saanud liikmesriik on kohustatud vastama võimalikult kiiresti, ent hiljemalt kahe nädala jooksul.

8. Kui liikmesriik jätab käesoleva artikli kohaselt esitatud taotlusele vastamata, vastus on puudulik või hilineb, siis see ei takista ega lükka edasi teise liikmesriigi algatatud tagasisaatmisotsuse või väljasaatmisotsuse täitmist. Taotluse esitanud liikmesriik võib tegutseda oma pädevatele asutustele kättesaadava teabe alusel kooskõlas liidu ja liikmesriigi õigusaktidega.

9. Saadud teavet võib kasutada üksnes lõikes 3 sätestatud eesmärkidel. Sõltuvalt teabe liigist ja vastuvõtva asutuse volitustest võib sellist teavet igas liikmesriigis edastada üksnes ametiasutustele või kohtule, kes tegelevad tagasisaatmismenetluse, tagasivõtmise või taasintegreerimisabi andmisega.

10. Liikmesriik annab taotluse korral teisele liikmesriigile üle kolmanda riigi kodaniku reisidokumendi originaali, kui reisidokument on vajalik tagasisaatmise tagamiseks.

Artikkel 37

Kolmanda riigi kodanikega seotud andmete edastamine tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil

1. Ilma et see piiraks artiklite 38 ja 39 kohaldamist, võib pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex artikli 36 lõike 6 punktides a–h osutatud andmeid töödelda ja edastada kolmanda riigi pädevale asutusele või kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid, näiteks lennuettevõtjad või meditsiiniteenuse osutajad, kui see on tagasisaatmise, tagasivõtmise või taasintegreerimise eesmärgil vajalik.

2. Käesoleva artikli lõike 1 kohasel isikuandmete edastamisel tagavad liikmesriigid ja Frontex, et selline andmeedastus on kooskõlas vastavalt määruse (EL) 2016/679 V peatüki ja määruse (EL) 2018/1725 V peatükiga.

3. Kui andmed edastatakse käesoleva artikli lõike 1 kohaselt, tuleb see dokumenteerida ning dokumentatsioon tehakse taotluse korral kättesaadavaks määruse (EL) 2016/679 artikli 51 lõike 1 ja määruse (EL) 2018/1725 artikli 52 lõike 1 kohaselt loodud pädevale järelevalveasutusele, sealhulgas edastamise kuupäev ja kellaaeg ning teave kolmanda riigi pädeva vastuvõtva asutuse kohta. Kõnealuses dokumentatsioonis esitatakse üksnes teave, mis on rangelt vajalik tõendamaks, et andmete edastamine on toimunud kooskõlas õigusliku alusega, ning need ei too liikmesriikidele kaasa täiendavaid aruandluskohustusi.

Artikkel 38

Kolmanda riigi kodanike suhtes tehtud süüdimõistvate kohtuotsustega seotud andmete edastamine kolmandatele riikidele tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise eesmärgil

1. Pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex võib kolmanda riigi kodaniku suhtes tehtud ühe või mitme süüdimõistva kohtuotsusega seotud andmeid töödelda ja edastada konkreetsetel juhtudel kolmanda riigi pädevale asutusele või kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) kolmanda riigi kodanik, kelle isikuandmeid edastatakse, on viimase 25 aasta jooksul süüdi mõistetud terroriaktis või viimase 15 aasta jooksul mõnes muus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1240 ([36]) lisas loetletud kuriteos või on toime pannud kuriteo, mille eest võib riigisisese õiguse kohaselt karistada vähemalt kahe aasta pikkuse vabadusekaotusega, või on toime pannud mitu kuritegu, mille eest võib süüdimõistva kohtuotsuse teinud liikmesriigi õiguse kohaselt karistada vähemalt ühe aasta pikkuse vabadusekaotusega;

b) andmete edastamine on vajalik tagasisaatmiseks, tagasivõtmiseks või kohandatud mitterahalise taasintegreerimisabi andmiseks;

c) pädev asutus on kontrollinud ja kohaldataval juhul Frontex on veendunud, et andmete edastamisega ei kaasne sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte rikkumise ohtu;

d) pädev asutus on kontrollinud ja kohaldataval juhul Frontex on veendunud, et andmete edastamisega ei kaasne harta artikli 50 rikkumise ohtu.

2. Kui liikmesriigid ja Frontex edastavad isikuandmed käesoleva artikli lõike 1 kohaselt, tagavad nad, et selline andmeedastus on kooskõlas vastavalt määruse (EL) 2016/679 V peatüki ja määruse (EL) 2018/1725 V peatükiga.

3. Kui andmed edastatakse käesoleva artikli lõike 1 kohaselt, tuleb see dokumenteerida ning dokumentatsioon tehakse taotluse korral kättesaadavaks määruse (EL) 2016/679 artikli 51 lõike 1 ja määruse (EL) 2018/1725 artikli 52 lõike 1 kohaselt loodud pädevale järelevalveasutusele, sealhulgas edastamise kuupäev ja kellaaeg, teave kolmanda riigi pädeva vastuvõtva asutuse kohta, põhjendus selle kohta, et andmete edastamine vastab käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud tingimustele, ning edastatud isikuandmed. Kõnealuses dokumentatsioonis esitatakse üksnes teave, mis on rangelt vajalik tõendamaks, et andmete edastamine on toimunud kooskõlas õigusliku alusega, ning need ei too liikmesriikidele kaasa täiendavaid aruandluskohustusi.

([36]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. septembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1240, millega luuakse Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS) ning muudetakse määrusi (EL) nr 1077/2011, (EL) nr 515/2014, (EL) 2016/399, (EL) 2016/1624 ja (EL) 2017/2226 (ELT L 236, 19.9.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1240/oj).

Artikkel 39

Kolmanda riigi kodanike terviseandmete edastamine kolmandatele riikidele tagasisaatmisoperatsiooni läbiviimise ja taasintegreerimise eesmärgil

1. Tagasisaatmisoperatsiooni ajal kolmanda riigi kodanikele antava arstiabi andmeid võib pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex töödelda ja edastada konkreetsetel juhtudel kolmanda riigi pädevale asutusele või kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid, näiteks meditsiiniteenuse osutajad, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) andmete edastamine on vajalik tagasisaatmisoperatsiooni läbiviimiseks;

b) pädev asutus on kontrollinud ja kohaldataval juhul Frontex on veendunud, et andmete edastamisega ei kaasne sunniviisilise tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte rikkumise ohtu.

2. Pädev asutus ja kohaldataval juhul Frontex võib kolmanda riigi kodanike tervist ja meditsiinilisi vajadusi käsitlevaid andmeid töödelda ja edastada konkreetsetel juhtudel kolmandatele isikutele, kellel on pädevus anda taasintegreerimisabi või täita muid tagasisaatmise rakendamisega seotud ülesandeid, kui on täidetud järgmised tingimused:

a) andmete edastamine on vajalik artiklis 44 osutatud taasintegreerimisabi andmiseks, mida on kohandatud kolmanda riigi kodaniku meditsiinilistele vajadustele;

b) kolmanda riigi kodanik, kelle isikuandmeid edastatakse, on andnud selliseks andmeedastuseks nõusoleku.

3. Käesoleva artikli lõike 1 või 2 kohasel isikuandmete edastamisel tagavad liikmesriigid ja Frontex, et selline andmeedastus on kooskõlas vastavalt määruse (EL) 2016/679 V peatüki ja määruse (EL) 2018/1725 V peatükiga.

4. Kui andmed edastatakse käesoleva artikli lõike 1 või 2 kohaselt, tuleb see dokumenteerida ning dokumentatsioon tehakse taotluse korral kättesaadavaks määruse (EL) 2016/679 artikli 51 lõike 1 ja määruse (EL) 2018/1725 artikli 52 lõike 1 kohaselt loodud pädevale järelevalveasutusele, sealhulgas edastamise kuupäev ja kellaaeg, teave kolmanda riigi pädeva vastuvõtva asutuse kohta, põhjendus selle kohta, et andmete edastamine vastab käesoleva artikli lõikes 1 või 2 sätestatud tingimustele, ning edastatud isikuandmed. Kõnealuses dokumentatsioonis esitatakse üksnes teave, mis on rangelt vajalik tõendamaks, et andmete edastamine on toimunud kooskõlas õigusliku alusega, ning need ei too liikmesriikidele kaasa täiendavaid aruandluskohustusi.

IX PEATÜKK

ÜHINE TAGASISAATMISSÜSTEEM

Artikkel 40

Ühise tagasisaatmissüsteemi komponendid

1. Käesoleva määruse kohane ühine tagasisaatmissüsteem hõlmab järgmist:

a) ühine tagasisaatmismenetlus kolmanda riigi kodanike jaoks, kellel ei ole õigust liikmesriikide territooriumil viibida;

b) liikmesriikidevaheline tagasisaatmisotsuste ja väljasaatmisotsuste tunnustamise ja täitmise süsteem;

c) digisüsteemid kolmanda riigi kodanike tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise haldamiseks;

d) liikmesriikidevaheline koostöö;

e) kinnipidamisvõimekuse piisav tase, mille määrab kindlaks liikmesriik tegelike vajaduste alusel;

f) liidu rahaline toetus ning liidu organite ja asutuste operatiivtoetus kooskõlas nende vastavate volitustega.

2. Digisüsteemide arendamine tugineb võimalikult suures ulatuses olemasolevatele liikmesriikide taristutele ja liidu koostalitlusvõimelistele süsteemidele ega tekita liikmesriikidele täiendavat aruandlus- ega menetluskoormust.

3. Liit ja liikmesriigid määravad kindlaks ühised prioriteedid tagasisaatmise ja taasintegreerimise valdkonnas ning tagavad vajalikud järelmeetmed, võttes arvesse määruse (EL) 2024/1351 artikli 8 kohaselt vastu võetud Euroopa varjupaiga- ja rändehaldusstrateegiat, määruse (EL) 2024/1349 kohase piiril toimuva tagasisaatmismenetluse rakendamist, määruse (EÜ) nr 810/2009 artikli 25a kohaselt kolmandate riikide ja liikmesriikide vahelise tagasivõtmise alase koostöö taseme hindamist ning liidu tagasivõtukokkuleppeid ja muid tagasivõtmise valdkonnas tehtava koostöö seisukohast asjakohaseid liidu vahendeid.

4. Liit ja liikmesriigid tagavad lojaalse koostöö ja tiheda koordineerimise pädevate asutuste vahel ning liidu ja liikmesriikide vahel, samuti koostoime sise- ja väliskomponentide vahel.

Artikkel 41

Pädevad asutused

Iga liikmesriik määrab kooskõlas riigisisese õigusega pädevad asutused, kes vastutavad käesolevast määrusest tulenevate kohustuste täitmise eest.

Artikkel 42

Liikmesriikidevaheline koostöö

1. Artikli 41 kohaselt määratud pädevad asutused teevad omavahel koostööd ja abistavad üksteist üldreeglina selleks, et

a) võimaldada oma territooriumi läbimist, et aidata kaasa teise liikmesriigi tagasisaatmisotsuse täitmisele või reisidokumendi hankimisele;

b) anda logistilist või muud materiaalset või mitterahalist abi seoses punkti a kohaselt nende territooriumi läbimisega;

c) hõlbustada artikli 6 lõike 1 punktis b osutatud üleandmist;

d) toetada kolmanda riigi kodaniku lahkumist liikmesriiki, kus tal on artikli 6 lõike 3 kohaselt riigis viibimise õigus.

2. Artikli 41 kohaselt määratud pädevad asutused võivad teha omavahel koostööd ja abistada üksteist muu hulgas selleks, et

a) juhtida ja toetada poliitikadialoogi ja teabevahetust kolmandate riikide ametiasutustega tagasivõtmise hõlbustamise eesmärgil;

b) võtta ühendust kolmandate riikide pädevate asutustega, et kontrollida kolmanda riigi kodanike isikusamasust ja saada kehtiv reisidokument;

c) korraldada taotluse esitanud liikmesriigi nimel tagasisaatmise praktiline elluviimine;

d) anda logistilist või muud materiaalset või mitterahalist abi.

Artikkel 43

Frontexi toetus

1. Liikmesriigid võivad taotleda, et nende pädevaid asutusi abistaksid määruse (EL) 2019/1896 kohaselt Frontexi kohapeale suunatud või toetatud eksperdid, sealhulgas tagasisaatmise kontaktametnikud ja muud kontaktametnikud.

2. Liikmesriigid annavad Frontexile asjakohast teavet Frontexi toetuse kavandatud vajaduste kohta, et oleks võimalik planeerida kõnealust toetust kooskõlas määrusega (EL) 2019/1896.

Artikkel 44

Tagasipöördumise ja taasintegreerimise toetamine

1. Liikmesriigid tagavad tagasipöördumis- ja taasintegreerimisalase nõustamise kättesaadavuse, et asjakohasel juhul anda kolmanda riigi kodanikele tagasisaatmisprotsessi võimalikult varases etapis teavet ja suuniseid tagasipöördumis- ja taasintegreerimisvõimaluste, sealhulgas lõikes 3 osutatud programmide kohta. Tagasipöördumis- ja taasintegreerimisnõustamist võib kombineerida muu nõustamisega liikmesriigi muude rändemenetluste raames.

2. Liikmesriigid tagavad, et teave tagasipöördumise ja taasintegreerimise kohta antakse hiljemalt siis, kui tehakse tagasisaatmisotsus.

3. Liikmesriigid tagavad liidu või riiklikul tasandil toetatavate või rahastatavate tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammide kättesaadavuse. Sellised programmid sisaldavad kolmanda riigi kodanikule antavat logistilist, rahalist või muud materiaalset või mitterahalist abi või stiimuleid, sealhulgas taasintegreerimisabi vastuvõtvas riigis.

4. Tagasipöördumis- ja taasintegreerimisabi ei ole käsitatav isikliku õigusena ning see ei ole tagasivõtumenetluse eeltingimus.

5. Tagasipöördumis- ja taasintegreerimisprogrammide kaudu antav abi peegeldab kolmanda riigi kodaniku koostöövalmidust ja nõuete täitmist ning seda võib aja jooksul vähendada või selle andmise lõpetada. Tagasipöördumis- ja taasintegreerimisabi liigi ja ulatuse kindlaksmääramisel võib kohaldataval juhul võtta arvesse järgmisi kriteeriume:

a) asjaomase kolmanda riigi kodaniku koostöövalmidus tagasipöördumis- ja tagasivõtumenetluse ajal, nagu on sätestatud artiklis 18;

b) kas kolmanda riigi kodanik pöördub tagasi vabatahtlikult või ta saadetakse välja;

c) kas kolmanda riigi kodaniku puhul on tegemist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1806 ([37]) II lisas loetletud kolmanda riigi kodanikuga;

d) kas kolmanda riigi kodanik on kuriteos süüdi mõistetud;

e) kas kolmanda riigi kodanikul on erivajadused, kuna ta on haavatav isik, alaealine, saatjata alaealine või pereliige;

f) riigisisese õiguse kohased täiendavad kriteeriumid.

6. Käesolevas artiklis nimetatud abi ei anta kolmanda riigi kodanikele, kes on juba saanud mõne liikmesriigi või liidu pakutavat muud või sama toetust. Liit, liikmesriigid ja Frontex tagavad taasintegreerimisabi sidususe ja koordineerimise.

X PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 45

Hädaolukorrad

1. Olukorras, kus erakordselt suure hulga kolmanda riigi kodanike tagasisaatmine paneb liikmesriigi kinnipidamisvõimekusele või tema haldusasutustele või kohtutele ettenägematu ja suure koormuse, võib asjaomane liikmesriik sellise erandliku olukorra jätkumise korral lubada rakendada pikemaid tähtaegu kui need, mis on sätestatud artikli 27 lõikes 1, artikli 31 lõikes 3 ja artikli 36 lõikes 7, ning võtta kiireloomulisi meetmeid seoses kinnipidamistingimustega, kaldudes kõrvale artikli 32 lõikes 1 ja artikli 33 lõikes 2 sätestatud tingimustest. Liikmesriigid võivad ajutiselt kohandada haldusmenetlusi ja riigisiseseid aruandlusnõudeid, et tagasisaatmisoperatsioone kiirendada, tingimusel et sellised kohandused on erandliku olukorraga toimetulekuks rangelt vajalikud.

2. Selliste erakorraliste meetmete võtmisel teavitab asjaomane liikmesriik sellest viivitamata komisjoni. Liikmesriik teatab komisjonile viivitamata, kui selliste erakorraliste meetmete kohaldamiseks enam põhjust ei ole.

3. Käesolevas artiklis sätestatut ei või tõlgendada nii, et sellega lubatakse liikmesriikidel kalduda kõrvale nende üldisest kohustusest võtta kõik vajalikud üldised ja konkreetsed meetmed, et tagada käesolevast määrusest tulenevate kohustuste täitmine.

Artikkel 46

Statistika

1. Kolmandate riikidega tehtava tagasivõtualase koostöö jälgimiseks võib komisjon igal aastal nõuda, et Frontexile edastataks seoses asjaomaste kolmandate riikidega järgmised andmed, mis on liigitatud kolmanda riigi kaupa:

a) kodakondsuse kinnitamise taotluste arv ning kodakondsuse kinnitamise taotlustele antud positiivsete ja negatiivsete vastuste arv;

b) reisidokumentide väljaandmise taotluste arv, sealhulgas reisidokumentide väljaandmise taotluse arv juhtudel, kui kodakondsus oli kinnitatud, kolmandate riikide ametiasutuste välja antud reisidokumentide arv ja reisidokumentide väljaandmise taotlustele antud negatiivsete vastuste arv.

([37]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1806, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (ELT L 303, 28.11.2018, lk 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1806/oj).

2. Frontex annab komisjonile juurdepääsu lõikes 1 osutatud andmetele. Lõike 1 punktides a ja b osutatud andmed, mis on liigitatud liikmesriikide kaupa, võib edastada kolmandatele riikidele, et jälgida tagasivõtukohustuste rakendamist ja täitmist, sealhulgas liidu tagasivõtukokkulepete kohaselt.

3. Liikmesriigid esitavad komisjoni taotlusel artikli 7 lõike 9 kohase hindamise lõpuleviimiseks vajaliku teabe, eelkõige statistika nende kolmanda riigi kodanike arvu kohta, kelle kohta on tagasisaatmisotsuse teinud teine liikmesriik, ja nende kolmandate riikide kodanike arvu kohta, kes on välja või tagasi saadetud tunnustatud tagasisaatmisotsuste alusel ja asjakohasel juhul väljasaatmisotsuste alusel, mille teine liikmesriik on teinud kindlaksmääratud aja jooksul.

4. Käesoleva artikli kohaldamisel kasutab komisjon võimaluse korral määruse (EÜ) nr 862/2007 alusel kättesaadavaks tehtud teavet.

5. Kui komisjon esitab artikli 7 lõike 10 kohaselt seadusandliku ettepaneku, teeb ta vajaduse korral ettepanekud käesoleva artikli muutmiseks, võttes arvesse asjakohast seadusandlikku arengut digitaliseerimise valdkonnas.

Artikkel 47

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5. Kui komitee arvamust ei esita, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ja kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

Artikkel 48

Aruandlus

1. Komisjon esitab hiljemalt 17. oktoobriks 2031 ja seejärel iga viie aasta järel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva määruse kohaldamise kohta liikmesriikides ja teeb asjakohasel juhul muudatusettepanekuid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjoni taotlusel kättesaadavad andmed, mis on vajalikud lõike 1 kohase aruande koostamiseks, hiljemalt üheksa kuud enne nimetatud tähtaja lõppu. Komisjon kasutab võimaluse korral määruse (EÜ) nr 862/2007 alusel kättesaadavaks tehtud teavet.

Artikkel 49

Kehtetuks tunnistamine

1. Direktiiv 2008/115/EÜ, direktiiv 2001/40/EÜ ja otsus 2004/191/EÜ tunnistatakse kehtetuks alates 17. oktoobrist 2027 liikmesriikide suhtes, kellele käesolev määrus on siduv.

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiividele ja otsustele käsitatakse viidetena käesolevale määrusele ja neid loetakse vastavalt lisas esitatud vastavustabelile.

Artikkel 50

Jõustumine ja kohaldamine

1. Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

2. Artiklit 1, artikli 2 lõikeid 1, 2 ja 3, artikli 3 punkti 3, artiklit 4, artikli 5 lõikeid 13 ja 15 ning artikleid 14, 15, 16, 34, 35, 41, 43, 47, 48 ja 49 kohaldatakse alates 16. oktoobrist 2026.

3. Käesoleva määruse ülejäänud sätteid kohaldatakse alates 17. oktoobrist 2027.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja liikmesriikides vahetult kohaldatav kooskõlas aluslepingutega.

Strasbourg, 7. oktoober 2026

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*
R. METSOLA	T. BYRNE

LISA

Vastavustabel

Direktiiv 2001/40/EÜ	Otsus 2004/191/EÜ	Direktiiv 2008/115/EÜ	Käesolev määrus
		Artikkel 1	Artikkel 1
		Artikkel 2	Artikkel 2
		Artikli 3 punkt 1	Artikli 3 punkt 1
		Artikli 3 punkt 2	Artikli 3 punkt 2
		Artikli 3 punkt 3	Artikli 3 punktid 3 ja 5
		Artikli 3 punkt 4	Artikli 3 punkt 4
		Artikli 3 punkt 5	Artikli 3 punkt 7
		Artikli 3 punkt 6	Artikli 3 punkt 10
		Artikli 3 punkt 7	Artikkel 19
		Artikli 3 punkt 8	Artikli 3 punkt 8
		Artikli 3 punkt 9	—
		Artikli 4 lõiked 1–3	—
		Artikli 4 lõige 4	Artikli 2 lõige 7
		Artikkel 5	Artikkel 4 ja artikkel 15
		Artikli 6 lõige 1	Artikli 5 lõiked 1, 9 ja 10
		Artikli 6 lõige 2	Artikli 6 lõiked 2 ja 3
		Artikli 6 lõige 3	Artikli 6 lõike 1 punkt b
		Artikli 6 lõige 4	—
		Artikli 6 lõige 5	—
		Artikli 6 lõige 6	Artikli 5 lõige 12
		Artikli 7 lõige 1	Artikli 5 lõiked 2 ja 3
		Artikli 7 lõige 2	Artkli 5 lõige 4
		Artikli 7 lõige 3	Artiklid 20 ja 23
		Artikli 7 lõige 4	Artikli 5 lõike 2 punkt b ja lõige 5
		Artikli 8 lõiked 1–5	Artikkel 10
		Artikli 8 lõige 6	Artikkel 12

Direktiiv 2001/40/EÜ	Otsus 2004/191/EÜ	Direktiiv 2008/115/EÜ	Käesolev määrus
		Artikkel 9	Artikli 11 lõiked 1–5 ja 7
		Artikkel 10	Artikkel 17
		Artikkel 11	Artiklid 8 ja 9
		Artikkel 12	Artikli 5 lõiked 7, 8 ja 11 ning artikli 8 lõige 3
		Artikli 13 lõiked 1 ja 2	Artiklid 26, 27 ja 28
		Artikli 13 lõiked 3 ja 4	Artikkel 25
		Artikli 14 lõige 1	Artikli 11 lõige 6
		Artikli 14 lõige 2	Artikli 11 lõige 4
		Artikli 15 lõige 1	Artikli 29 lõiked 1 ja 2 ning lõike 3 punktid a ja b
		Artikli 15 lõige 2	Artikli 29 lõige 4, artikli 30 lõige 2 ja artikli 31 lõige 3
		Artikli 15 lõige 3	Artikli 31 lõiked 1 ja 2
		Artikli 15 lõige 4	Artikli 30 lõige 2
		Artikli 15 lõige 5	Artikli 30 lõige 1 ja lõike 3 esimene lause
		Artikli 15 lõige 6	Artikli 30 lõike 3 esimese lõigu teine lause ja lõike 3 teine lõik
		Artikkel 16	Artikkel 32
		Artikkel 17	Artikkel 33
		Artikkel 18	Artikkel 45
Artiklid 1–6		—	Artikli 7 lõiked 1–8
	Artiklid 1–3	—	—